

RIPPIKOULUN PUNAINEN LANKA

Diakoniakasvatus Mikkelin hiippakunnan seurakuntien rippikoulutyössä

Marjo Hänninen ja Anni Wahlroos

Opinnäytetyö, syksy 2010

Diakonia-ammattikorkeakoulu,

Diak Etelä, Järvenpää

Sosiaalialan koulutusohjelma

Sosionomi (AMK) + Diakoni

TIIVISTELMÄ

Hänninen, Marjo & Wahlroos, Anni. Rippikoulun punainen lanka. Järvenpää, syksy 2010, 61 s. 1 liite.

Diakonia-ammattikorkeakoulu, Diak Etelä Järvenpää. Sosiaalian koulutusohjelma, sosionomi (AMK) Diakoni.

Opinnäytetyön tarkoitus oli tutkia diakoniakasvatusta Mikkelin hiippakunnan seurakuntien rippikoulutyössä. Tutkimuksen aihe nousi halusta tietää, miten rippikouluissa käsitellään diakoniaa hiippakunnallisella tasolla ja miten merkittävänä työntekijät näkevät diakoniakasvatuksen rippikoulun kokonaisuudessa. Mikkelin hiippakunnassa ei ole aiemmin tutkittu kyseistä aihetta. Opinnäytetyössä käsitellään diakoniaa, kasvatusta, rippikoulua ja diakoniakasvatusta.

Teoriaosassa käytettiin aiheeseen liittyvää kirjallisuutta, Internetiä ja aikaisempia opinnäytetöitä. Aineisto kerättiin kyselylomakkeilla, jotka lähetettiin Mikkelin hiippakunnan seurakuntien diakoniatyöntekijöille ja nuorisotyönohjaajille.

Tutkimusmenetelmäksi valittiin survey-tutkimus, joka oli pääosin kvantitatiivinen tutkimus. Kysely toteutettiin Webropol-ohjelmalla. Vastaajille lähetettiin sähköposti, josta oli suora linkki kyselylomakkeeseen. Vastaajat täyttivät kyselylomakkeen omalla tietokoneellaan ja vastaukset lähetettiin Webropolin serverille, josta saimme vastaukset haluumme. Kyselylomakkeita lähetettiin yhteensä 224, ja niitä palautettiin 123, vastausprosentti oli 62,4.

Tutkimus osoitti, että diakoniakasvatus nähdään merkittävänä osana rippikoulutyötä. Se kuuluu kaikille seurakunnan työntekijöille sekä työmuodoille, mutta sille ei ole annettu riittävästi aikaa rippikouluissa. Diakoniakasvatusta ja diakoniaa käsitellään rippikouluissa monipuolisesti. Tutkimuksesta ilmeni, että työntekijöiden osallistuminen rippikoulun suunnitteluun oli vähäistä.

Asiasanat: diakonia, kasvatus, diakoniakasvatus, rippikoulu, menetelmät, materiaali, kyselytutkimus

ABSTRACT

Hänninen, Marjo and Wahlroos, Anni. The main thread of confirmation training. 61 p., 1 appendix. Language: Finnish. Järvenpää, autumn 2010.
Diaconia University of Applied Sciences. Degree Programme in Social Services. Option in Diaconal Social Work. Degree: Bachelor of Social Services.

The aim of this thesis was to study diaconal education in confirmation training in the Mikkeli Diocese. The topic of the research rose from the interest to know how in confirmation training the topic of diaconia is discussed in the diocese level and how significant employees can see the diaconal education in the entirety of confirmation training. In Mikkeli diocese this topic has not previously been examined. Our thesis discusses diaconia, education, confirmation training and diaconal education.

In the theory part we used literature, the Internet and earlier theses. The material was collected using questionnaires that were sent to parish deacons and church youth work leaders in Mikkeli Diocese.

The research method was survey research. It was mainly quantitative research. The survey was executed by Webropol programme. The respondents were sent an email which had a link to our questionnaire. The respondents filled the questionnaire by their own computer and the answers were sent to the Webropol server. Through Webropol server we got the answers. We sent 224 questionnaires and we got back 123, the answering percentage was 62,4.

The research illustrates that the diaconal education is significant. It was seen belonging to every parish employee and office but it has not been given enough time in confirmation training. The diaconal education and the topic of diaconia are discussed in confirmation training from many sides. In the research it came forward that the employees' participation in planning confirmation training was quite slight.

Key words: diaconia, education, diaconal education, confirmation training, method, material, questioning research.

SISÄLLYS

1 JOHDANTO	6
2 DIAKONINEN VIITEKEHYS.....	8
2.1 Diakonia	8
2.2 Diakonian historia	9
2.3 Diakonian perustehtävä.....	11
2.4 Diakoniatyö käytännössä	12
2.5 Diakoniakasvatus	14
3 KASVATUS	16
3.1 Kasvatuksen määritelmiä	17
3.2 Kristillinen kasvatus.....	18
4 RIPPIKOULU SUOMEN EV.LUT. KIRKOSSA	20
4.1 Rippikoulun historia.....	20
4.2 Rippikoulutyön lähtökohdat.....	22
4.2.1 Rippikoulun yleistavoite	23
4.2.2 Teologinen lähtökohta.....	23
4.2.3 Pedagoginen lähtökohta	24
4.2.4 Diakonia rippikoulutyössä	26
4.2.5 Diakonia rippikoulun oppikirjoissa.....	26
5 TUTKIMUKSEN LÄHTÖKOHDAT JA TOTEUTTAMINEN	30
5.1 Aiempia tutkimuksia	30
5.2 Tutkimusongelmat.....	31
5.3 Aineiston keruu ja analysointi.....	32
6 TUTKIMUSTULOKSET	34
6.1 Vastajaat ja heidän taustansa.....	34
6.2 Työntekijöiden osallistuminen rippikoulutyöhön	37
6.3 Menetelmien käyttö.....	39
6.4 Materiaalin käyttö	40
6.5 Diakoniakasvatus rippikoulussa.....	42
6.6 Koulutustarve	45

7 DIAKONIAKASVATUS MIKKELIN HIIPPAKUNNAN RIPPIKOULUISSA	46
7.1 Keskeiset tutkimustulokset.....	46
7.2 Johtopäätökset.....	47
7.3 Tutkimuksen luotettavuus	47
7.4 Jatkotutkimusaiheet.....	48
LÄHTEET	50
LIITTEET	56

Liite 1: Kyselylomake

1 JOHDANTO

Tämän opinnäytetyön tarkoituksena on tutkia diakoniakasvatusta Mikkelin hiippakunnan seurakuntien rippikoulutyössä. Valitsimme kyseisen aiheen, koska diakoniaopintojemme aikana havahduimme pohtimaan kysymystä: miten diakoniakasvatus toteutuu rippikouluissa? Olemme molemmat kirkon nuorisotyönohjaajia, joilla on vuosien työkokemus rippikoulutyöstä. Rippikoulu on meille rakas ja tärkeä osa työtämme, ja siksi haluamme kehittää rippikoulua ja sen diakoniakasvatusta. Lisäksi meillä on yhteisvastuullinen, diakoninen ja missionaarinen maailmankatsomus. Meillä on selkeä käsitys siitä, että nuoret ovat kiinnostuneita diakonisesta elämäntavasta ja erityisesti kansainvälisestä diakoniasta.

Rippikoulun yleistavoitteen lähtökohtana on kaste- ja opetustehtävä sekä käsky lähimmäisenrakkauteen (Elämä – usko – rukous 2001, 18–19). Rippikoulu perustuu sekä elämykselliseen että nuoren elämäntodellisuudesta lähtevään opetukseen. Rippikoulussa saadut kokemukset antavat tiedon jakamisen lisäksi mahdollisuuden innostaa nuoria käytännön lähimmäisenrakkauteen. (Nivala 2005, 142.)

Diakonia on seurakunnan perustehtävä julistamisen, opettamisen ja lähetystyön rinnalla. Raamatulliset perusteet diakonialle löytyvät Vanhan testamentin lähimmäisenrakkauden käskystä (3 Moos. 19:18) ja Uuden testamentin rakkauden kaksoiskäskystä (Matt. 22:39). Tästä syystä halusimme selvittää, nähdäänkö diakoniakasvatus merkittävänä osana rippikoulua.

Tutkimuksen tarkoituksena on kartoittaa, ketkä osallistuvat diakoniakasvatukseen sekä mitä eri menetelmiä ja materiaalia opetuksessa käytetään. Edellä mainituista syistä johdun valitsimme tutkimusmenetelmäksi kyselyn, jonka lähetimme hiippakuntamme diakonia- ja nuorisotyötä tekeville työntekijöille. Tutkimuksemme on kvantitatiivinen. Aineisto kerättiin Mikkelin hiippakunnan alueelta. Tutkimustuloksia voidaan hyödyntää koko kirkon rippikouluopetusta ajatellen. Tutkimuksemme johtopäätökset voivat edistää diakoniakasvatuksen merkitystä ja asemaa rippikouluissa, jotta se saavuttaisi kirkon perustehtävänä sille kuuluvan aseman. Uskomme, että tutkimustuloksia hyödyntämällä voidaan kehittää diakoniakasvatusta moniammatillisessa yhteistyössä eri työmuotojen

kesken. Toivomme myös, että tutkimuksemme kannustaa ja rohkaisee diakoniatyöntekijöitä mukaan rippikoulun suunnitteluun ja toteutukseen. Erään vastaajan näkemyksestä diakonian merkityksestä rippikoulussa saimme työllemme nimen: Rippikoulun punainen lanka.

”Diakonia olisi rippikoulun punainen lanka, jonka kautta kaikki muu katsotaan.”

2 DIAKONINEN VIITEKEHYS

2.1 Diakonia

Diakonian oppikirjassa Palveleva kirkko diakonian perustehtävä määritellään seuraavasti: ”Kristillisellä diakonialla tarkoitetaan Uuden testamentin rakkaudenkäskyyn perustuvaa palvelutoimintaa kaikkien hädässä olevien auttamiseksi, mutta erityisesti niiden, jotka ovat vaikeimmassa asemassa. Apu on luonteeltaan hengellistä, ruumiillista ja aineellista.” (Kansanaho & Hissa 1979, 13.)

Käsite diakonia kytkeytyy Raamattuun ja sana diakonia on peräisin kreikan kielestä ja se tarkoittaa palvelua. Diakonia esiintyy Raamatussa monessa eri muodossa ja yhteydessä. Jeesuksen toiminta oli nöyrää palvelemista, ei ainoastaan sairaiden parantamista ja nälkäisten ruokkimista. Jeesuksen maanpäällisen elämän tehtävänä oli toimia Herran, Jumalan palvelijana. ”Ei Ihmisen Poikakaan tullut palveltavaksi, vaan palvelemaan ja antamaan henkensä lunnaksi kaikkien puolesta” (Mark.10:45). Kristillisen seurakunnan tehtävä on kaikkialla maailmassa sama. Se on palvelemista, diakoniaa. Jeesuksen toimissa viimeisellä aterialla palvelijana pestessään opetuslasten jalat, Hän sanoi: ”Minä annoin teille esimerkin, jotta te tekisitte saman minkä minä tein teille.” (Joh.13:15; Siivo 1969, 10.)

Raamatullista perintöä ovat myös diakonian kaksi keskeistä käsitettä karitatiivinen ja katekeettinen. Karitatiivisella käsitetään lähimmäisenrakkauteen perustuvaa auttamista ja palvelua. Auttaminen on koskenut raamatullisten esikuvien mukaan kaikkia hädässä olevia ihmisiä rotuun, kansalaisuuteen tai uskontoon katsomatta. Jeesus kehotti huolehtimaan köyhistä, sairaista, vangeista ja leskistä. Katekeettinen puolestaan tarkoittaa kirkon ja diakonian opetuksellista puolta. Kaste- ja lähetyskäskyssä Jeesus kehottaa kastaamaan ja opettamaan. Tähän on pohjautunut kaikki kasvatustyö, jota kirkossa on tehty alusta alkaen. (Veikkola 2002, 115–117.)

2.2 Diakonian historia

Viron kirkon diakoniatyön käsikirjassa Diakoonia käsiraamat Raija Sollamo sijoittaa diakonian juuret Vanhan testamentin luomiskertomukseen. Toisessa luomiskertomuksessa (1 Moos. 2:18) sanoilla ”Ei ole hyvä ihmisen olla yksinään...” ilmaistaan, ettei ihmistä ole luotu elämään yksin. Ihminen on onnellinen vasta saadessaan rinnalleen tasavertaisen kumppanin. Tällä ei tarkoiteta vain aviopuolisoa, vaan sitä, että ihminen on luotu elämään yhteydessä kaikkiin ihmisiin. Vanhan testamentin toisen Mooseksen kirjan lakikokoelmien päämääränä oli yhteiskunta, jossa pidetään huolta kaikkein heikoimmista lähimmäisistä, kuten leskistä, köyhistä, orjista ja muukalaisista. Esimerkiksi (2 Moos. 22:20) ”Älä tee muukalaiselle vääryyttä äläkä riistä häntä” ja (2 Moos. 22:21) ”Älkää kohdelko huonosti leskiä älkääkä orpoja.” Näkö- ja kuulo-vammaisten kohtelusta annetaan ohjeita (3 Moos. 19:14) ”Älä pilaille kuuron kustannuksella äläkä pane estettä sokean tielle...” Vähäosaisten auttamiseksi kehoitettiin sadonkorjuussa jättämään maahan pudonneet tähkät ja rypäleet köyhien ja muukalaisten korjattaviksi (3 Moos. 19:9–10.) Lähimmäisenrakkauden käsky löytyy samasta Mooseksen kirjasta (3 Moos. 19:18) ”...rakasta lähimmäistäsi niin kuin itseäsi.” (Sollamo 2007, 9–12.)

Yleisimmin kristillisen diakonian juurina pidetään kuitenkin Uutta testamenttia ja Jeesuksen omaa esimerkkiä sekä opetuksia muun muassa laupias samarialainen -vertauksessa. Jerusalemin alkuseurakunnassa palveleminen, toisten auttaminen ja ateriyhteys liittyivät toisiinsa. Apostolien tekojen luvussa kuusi kuvataan tilannetta, jossa opetuslapset päättivät nimittää aineellisen avun jakamiseen seitsemän hyvämaineista miestä. Heidät asetettiin virkaan apostolien toimesta rukoilemalla ja käten päälle panemisella. Uuden testamentin aikaan virat eivät olleet vakiintuneet, vaan kolmiportainen virkarakenne: piispa, presbyteeri ja diakoni kehittyivät vasta myöhemmin. (Veijola 2002, 13–14.)

Virkarakenteen nimike diakonos esiintyy säännöllisesti varhaiskirkon kristillisissä teksteissä. Nikean kirkolliskokoukseen saakka, 320-luvulle, diakonos -virka on ollut keskeisessä roolissa kirkossa. Diakonos toimi seurakunnan johtajan apulaisena ja usein seuraavaksi johtajaksi valittiin joku seurakunnan diakonoksista. (Latvus 2007, 69–71.)

Kolmen ensimmäisen vuosisadan aikana kristityt kokivat vainoja ja joutuivat kärsimään uskonsa tähden. Kaikesta huolimatta kristityt pitivät huolta heikoimmista ja auttoivat sairaita sekä muita apua tarvitsevia. Luostareista, jotka alun perin oli perustettu hiljentymistä ja rukousta varten, tuli pian myös diakonisen avun keskuksia. Luostarilaitoksen kehittyminen ja uudistuminen 990-luvulla lisäsi myös luostareiden harjoittamaa laupeuden työtä köyhien parissa. Luostaridiakonia vahvistui ja luostareissa oli tuolloin majaja ja köyhäintaloja. Lähiympäristön köyhistä huolehdittiin viikoittain tapahtuvilla avustuskäynneillä. Työ luostareissa jatkui vielä uskonpuhdistuksen aikaan. Luther korosti lähimmäisenrakkauden osoittamista köyhille ja kehotti ihmisiä auttamaan heitä ja elämään näin Jeesuksen seuraajina, ei vain kuulijoina. Luther suunnitteli jo aikanaan seurakuntiin diakoniatyöntekijöitä, joiden tehtävänä olisi epistolan tai evankeliumin lukemisen lisäksi kirkon varojen jakaminen köyhille. (Koskenvesa 2002, 35–42.)

Reformaatio ei vaikuttanut diakonian kehitykseen merkittävästi, sen sijaan pietistisen liikkeen synty 1600-luvun jälkipuolella kehitti diakoniaa yhteiskunnalliseen suuntaan. Pietistisen kristillisen uskon korostama vastuu lähimmäisistä vaikutti Saksassa voimakkaasti papiston ja maallikoiden keskuudessa. Erityisesti kolme teologia mainitaan uudenlaisen diakonian kehittäjinä. He ovat Theodor Filender, jota pidetään naisdiakonian uranuurtajana, lisäksi hän perusti ensimmäisen vankeinhoitoyhdistyksen uudenaikaisen diakonissakoulutuksen. Johann Wichern aloitti miesdiakonien koulutuksen, vaikutti sisälähetystoiminnan organisointiin ja hän oli poliittisen diakonian alullepanija. Wilhelm Löhe korosti, että diakonia on seurakunnan asia ja hän olikin seurakuntadiakonian puolestapuhuja ja hänen perustamansa diakonissalaitos korosti seurakunnan jumalanpalveluselämää. (Koskenvesa 2002, 40–44.)

Teollistuminen ja kaupungistuminen 1800-luvulla toivat uusia haasteita diakoniatyölle. Aiemmin yhteisöt olivat jollain tavoin huolehtineet avuntarvitsijoista, mutta muuttoliikkeen myötä kasvavien kaupunkien kärsiviä ei enää uusissa syntyneissä kaupunginosissa hoidettu yhteisöllisesti. Saksassa kehittyneen uudenlaisen diakonian vaikutukset tulivat Suomeen Ruotsin ja Venäjän kautta. Helsingin Diakonissalaitos perustettiin 1867 Auroora Karamsin vaikutuksesta. Laitoksen ensisijainen tehtävä oli antaa hoitoa sairaille ja köyhille ja samalla kouluttaa sairaanhoitajia ja diakonissoja. Suomessa diakonian kehittäjiksi 1900-luvun alkupuolella nimetään Otto Lillquist ja Otto Aarnisalo. Suomen evankelis-luterilaisen kirkon kirkkolaissa oli 1900-luvun alussa vain vähän määräyksiä

seurakuntien diakoniasta. Hiippakuntien omat diakonaattisäännöt täydensivät kirkkolakia. Ne olivat suuntaa antavia, mutta eivät velvoittaneet mihinkään. Kirkolliskokouksessa vuonna 1913 esitettiin, että diakoniatoiminnan ja -työn johto keskitettäisiin tuomiokapituleille ja kirkkoneuvostoille. Kirkolliskokous lisäsi keskustelujen lopputuloksena kirkkolakiin maininnan, jossa kirkkoherrojen velvollisuutena oli ”edistää jatkuvan laupeudentoimen ylläpitämistä seurakunnassa ja varsinkin toimia tarvittavien diakonien tai diakonissojen ottamiseksi seurakunnan palvelukseen.” Vasta vuoden 1944 kirkkolakiin tuli selkeitä diakoniaa koskevia määräyksiä, muun muassa määräys seurakunnille ottaa palvelukseen tarvittavia diakoneja ja diakonissoja. Kirkkolakia muutettiin 1980-luvun alussa ja uudessa laissa puhutaan enää diakonian viroista. (Koskenvesa 2002, 44–55.)

2.3 Diakonian perustehtävä

Kirkkolaissa diakonia on osa kirkon perustehtävää. Suomen evankelis-luterilaisen kirkon kirkkolaissa (KL1:2) on lueteltu kirkon tehtäväalueet seuraavasti:

Tunnustuksensa mukaisesti kirkko julistaa Jumalan sanaa ja jakaa sakramenteja sekä toimii muutenkin kristillisen sanoman levittämiseksi ja lähimmäisenrakkauden toteuttamiseksi (Kirkkolaki 1993/1054).

Seurakuntien kohdalla tehtävää täsmennetään vielä (KL 4:1):

Toteuttaakseen kirkon tehtävää seurakunta huolehtii jumalanpalvelusten pitämisestä, kasteen ja ehtoollisen toimittamisesta sekä muista kirkollisista toimituksista, kristillisestä kasvatuksesta ja opetuksesta, sielunhoidosta, diakoniasta ja lähetystyöstä sekä muista kristilliseen sanomaan perustuvista julistus- ja palvelutehtävistä (Kirkkolaki 1993/1054).

Kirkkojärjestys (KJ 4:3) määrittää diakoniaa seuraavasti:

Seurakunnan ja sen jäsenten tulee harjoittaa diakoniaa, jonka tarkoituksena on kristilliseen rakkauteen perustuva avun antaminen erityisesti niille, joiden hätä on suurin ja joita ei muulla tavoin auteta. Toiminnasta määrätään tarkemmin kirkkoneuvoston tai seurakuntaneuvoston hyväksymässä johtosäännössä (Kirkkojärjestys 1991/1055).

Kirkkojärjestyksen mukaan jokaisessa seurakunnassa on oltava diakonian virka (KJ 6:9), jonka kelpoisuusvaatimuksena on piispainkokouksen hyväksymä tutkinto (KJ 6:49; Kirkkojärjestys 1991/1055).

Diakonia on koko seurakunnan asia. Se ei ole vain yksi seurakunnan työmuoto vaan olennainen osa koko seurakunnan elämää ja toimintaa. Sen tähden kaikkien seurakunnan työntekijöiden on muistettava pitää diakoninen näkökulma esillä omaa tehtäväänsä hoitaessaan. (Honkkila 2002, 269–270.)

Diakonisen toiminnan tunnusmerkkeinä voidaan pitää auttamisen pyyteettömyyttä, ihmisen kokonaisvaltaista kohtaamista ja auttamista sekä sielunhoidollisuutta. Pyyteettömyys määritellään lähimmäisenrakkauteen perustuvaksi auttamiseksi, jota auttaja ei tee maksua vastaan eikä tavoittele teollaan hyötyä itselleen eikä kirkolle. Ihmisen kohtamisessa tärkeää on aitous ja se, että muistetaan kultaisensäännön antama opetus: Mitä tahdotte ihmisten tekevän teille, tehkää te samoin myös heille. (Veikkola 2002, 118–120.)

2.4 Diakoniatyö käytännössä

Diakoniatyössä pyritään palvelemaan ihmisiä kokonaisvaltaisesti, sillä ongelmat eivät yleensä ratkea vain yhtä elämän osa-aluetta korjaamalla. Usein apua tarvitaan useampiin toisistaan johtuviin ongelmiin. Mielenterveys- tai päihdeongelmat aiheuttavat työttömyyttä, joka taas vaikuttaa toimeentuloon. Auttamisen tarvetta on tarkasteltava laajemmin, ennen kuin voidaan antaa todellista apua. (Hakala 2007, 231.)

Diakoniatyö jaotellaan yksilölliseen ja ryhmäkohtaiseen palveluun. Yksilöllinen työ on henkilökohtaisia palveluita kuten sielunhoitoa, kotikäyntejä, taloudellista tukea ja tukea päihde- tai mielenterveysongelmissa. Yksilökohtaisessa työssä kohdataan myös laitoksissa ja vankiloissa olevia ihmisiä. Ryhmäkohtainen työ tapahtuu erilaisissa ryhmissä kuten diakoniapiireissä, vanhusten- tai vammaistenryhmissä, sururyhmissä tai leireillä. Diakoniatyöhön liittyy läheisesti lähimmäispalvelutyö ja vapaaehtoisten kouluttaminen erilaisiin tehtäviin diakonian piirissä. (Huotari 1992, 279–280.)

Diakoniatyötä toteutetaan seurakunnissa hyvin monipuolisesti ja laaja-alaisesti. Työn moninaisuus johtuu ihmisten erilaisista elämäntilanteista, ongelmista ja avuntarpeista. Voitto Huotari on kirjassaan tarkastellut diakoniatyötä kolmelta eri kannalta, elämäntilanteeseen liittyvään hätään, terveyteen liittyvään hätään ja toimeentuloon liittyvään hätään. Elämäntilanteisiin liittyvä hätä voi syntyä jonkin ikäkauden tai elämäntilanteen tuoman kriisin seurauksena. Vanhukset ovat suurin asiakaskunta ja heitä kohdataan kotikäynneillä, vastaanotoilla, piireissä ja tapahtumissa. Diakoniatyöntekijät kohtaavat enenevässä määrin perheitä heidän kriisitilanteissaan. Myös nuoria kohdataan diakoniatyössä erilaisten elämäntilanteiden tuomien ongelmien takia. Vangit ja vankilasta vapautuvat sekä heidän perheensä ovat yksi työn kohteista. Vankiloissa käydään tapaamassa vankeja, järjestetään kotipaikkaryhmiä ja hengellisiä tilaisuuksia. Vapautuvia vankeja yritetään tukea palaamaan yhteiskuntaan. Diakoniatyöhön kuuluu myös oleellisena osana vierailut erilaisissa laitoksissa kuten vanhainkodeissa, palvelutaloissa, terveyskeskusten vuodeosastoilla, mielisairaaloissa, kehitysvammalaitoksissa ja lastenkodeissa. Lähiomaisensa menettäneitä kohdataan sururyhmissä ja henkilökohtaisissa tapaamisissa. (Huotari 1992, 275–278.)

Terveyteen liittyvää hätää kohdataan esimerkiksi mielenterveysongelmaisten parissa työskennellessä. Päihdeongelmaiset ovat hyvin yleinen asiakasryhmä. He hakevat apua henkisiin ongelmiin ja taloudelliseen tilanteeseen. Kehitys-, näkö- ja kuulovammaisten sekä liikuntaesteisten kanssa työskentely kuuluu myös diakoniatyön piiriin. Toimeentuloon liittyvä hätä johtuu usein työttömyydestä ja syrjäytymisestä. Yksi osa diakoniatyötä onkin taloudellinen avustustoiminta. (Huotari 1992, 275–278.)

Yhteiskunnallinen työ diakoniassa pyrkii paneutumaan ihmisten hädän syihin ja vaikuttamaan yhteiskunnassa niiden poistamiseen. Yhteiskunnallisessa työssä huono-osaisten ongelmat tuodaan päättäjien tietoisuuteen ja pyritään vaikuttamaan heidän päätöksentekoon epäkohtien poistamiseksi. Toiminta asunnottomien parissa ja asunnottomien yön järjestäminen ovat hyviä esimerkkejä tästä. Laman seurauksena 1990-luvulla kirkossa aloitettiin velkaneuvonta, johon diakoneja koulutettiin. Tässä yhteydessä syntyi myös ruokapankkitoiminta, jonka toimesta jaetaan peruselintarvikkeita taloudellisissa vaikeuksissa oleville. Maahanmuuttajien määrän lisääntyminen Suomessa on vaikuttanut myös seurakuntien diakoniatyöhön. Diakoniatyöntekijöillä tulee olla ekumeeninen ote työssään, jotta eri kirkkokunnista tulevia pystytään auttamaan ja tukemaan yhteyden

saamisessa omaan kirkkoonsa. Painopisteenä kuitenkin on maahanmuuttajien tukeminen sekä henkisesti että taloudellisesti. (Jääskeläinen 2002, 215–229.)

Yhteisvastuukeräys aloitettiin vuonna 1950 ja se on ollut alusta alkaen kirkon diakonia-työn keräys. Yhteisvastuukeräyksen tuotto tulee pääasiassa vapaaehtoisten toteuttamasta listakeräyksestä. Lisäksi monissa seurakunnissa järjestetään konsertteja, myyjäisiä, erilaisia tapahtumia ja tempauksia yhteisvastuun hyväksi. Suurin osa tuotosta menee ennalta määrättyyn ulkomaiseen kohteeseen. Loppusummasta osa menee vuosittain vaihtuvaan kotimaan kohteeseen ja osa jää oman seurakunnan toimintaan. (Hietamies 1990, 58 – 59.)

Kansainvälistä diakoniaa, eli palvelun lähtökohdista toteutettava kaukana asuvien lähimmäisten auttamista, on toteutettu lähetystyön puitteissa jo kauan. Kansainvälisen diakonian kehityksen voidaan katsoa alkaneen toisen maailmansodan tuhojen korjaamisesta ja jälleenrakennustyöstä. Kansainvälinen diakonia on ollut jo 1940-luvulta Kirkkojen Maailmanneuvoston ja Luterilaisen Maailmanliiton organisoimaa toimintaa. Toimintamuotoina kansainvälisessä diakoniassa ovat katastrofiapu, pakolaisapu ja kehitysyhteistyö. (Huotari 1992, 284–286.) Kansainvälinen diakonia on kristinuskon mukaista kansainvälistä avustustoimintaa kaikkein köyhimmissä maissa. Se on konkreettista, kaukana asuvien lähimmäisten auttamista ja sitä toteutetaan pääasiassa Kirkon Ulkomaanavun kautta. (Suomen Evankelis-luterilainen kirkko i.a a.)

2.5 Diakoniakasvatus

Diakoniakasvatuksesta on vähän tutkimukseen painottuvaa kirjallisuutta, myös muu kirjallisuus on hyvin vähäistä (Kari Latvus, henkilökohtainen tiedonanto 4.10.2010). Erkki Kansanaho ja Pentti I Hissa (1979) määrittelevät diakoniakasvatuksen seuraavasti:

Diakoniakasvatuksella tarkoitetaan toimintaa, jonka tavoitteena on saattaa seurakunnan jäsenet tietoisiksi diakoniavastuustaan, diakonian olemuksesta ja toimintamuodoista sekä saada heidät toteuttamaan diakoniaa omassa elämässään.

Vuonna 2002 Maria Obafemi tutki, mitä seurakunnan diakonian viranhaltijoiden tehtäviin kuuluva kasvatusta on. Palvelu ja kasvatusta ovat alusta lähtien kuuluneet kirkon ole-mukseen. Diakonian perustehtäviin kuuluu opetus- ja kasvatustehtäviä eli katekeettisia tehtäviä. Diakoniakasvatusta sanana sisältää monia merkityksiä. Diakoniakasvatusta liittyy lähimmäisenrakkauteen, kantavien arvojen omaksumiseen ja näiden arvojen siirtämi-seen tuleville sukupolville. Maria Obafemi (2002) määrittelee diakoniakasvatusta seuraavasti:

Diakoniakasvatusta on kutsumista, ohjaamista, innostamista, tukemista ja rohkaisua eli kasvamaan saattamista kristittyinä, seurakunnan jäsenenä ja diakoniatoimijana. Diakoniakasvatusta lähtökohtana on kirkko ja sen kristillinen opetus sekä päämääränä jumalanpalvelusyhteydestä elävä ja ammentava diakoniaseurakunta. (Obafemi 2002, 77.)

Diakoniakasvatusta toteutuu seurakunnan yleisessä julistuksessa, jonka keskeisenä aiheena on vastuu lähimmäisestä. Diakoniakasvatusta on suurelta osin asennekasvatusta. Se on sen tiedostamista, että usko herättää lähimmäisenrakkauteen ja tekoihin. Diakoniakasvatukseen kuuluu sekä tiedon jakaminen että toisaalta osallisuuteen kutsuminen ja siihen saattaminen. (Hirvonen 2002, 290.)

Diakoniaopetus, tapahtui se sitten lasten, nuorten tai aikuisten keskuudessa, on osa seurakunnan diakoniatointia. Asennekasvatusta toteutuu tietojen antamisena ihmisten hädästä ja kristillisen uskon sisällöstä. Se käsittää myös seurakuntalaisten aktivoimisen ja varustamisen palvelutehtävään. Tavoitteena on seurakunta, joka elää diakonisesti, lähimmäistä palvellen. (Huotari 1992, 281–282.)

Kasvatusta kautta pyritään välittämään ihmisille paitsi kristillisiä, niin myös humaaneja arvoja ja toimintamalleja suhteessa lähimmäisiin. Jeesuksen toiminta ja hänen antamansa esimerkki nähdään myös perusteena diakoniakasvatusta. Kastekäskyä ja Kristuksen sovitustyötä pidetään diakoniakasvatusta perusteina, koska ne molemmat nähdään diakoniaan velvoittavina lähtökohtina. Myös kirkkolainsäädäntö luo perustan diakoniakasvatusta toteuttamiselle. (Obafemi 2002, 55.)

3 KASVATUS

Yksi inhimillisen elämän perustoimintoja on kasvatusta. Kautta aikojen ihmiset ovat hoi-
vanneet ja kasvattaneet lapsiaan. Jo ennen muodollisen koulutuksen syntymistä lapsille
on systemaattisesti opetettu yhteisön tapoja, taitoja ja uskomuksia. Vuosituhansien ajan
on lapsille ja nuorille opetettu eri tavoin sekä sosiaalisia taitoja että kulttuurillisesti elin-
tärkeitä taitoja. (Rinne, Kivirauma & Lehtinen 2004, 13–14.)

Kasvatusta on ihmislajin kehittämistä, täyteen ihmisyyteen ohjaamista, kohti ihmisyyden
ihannetta. Kasvatusta avulla ihminen oppii tulemaan toimeen siinä yhteisössä, jossa
hän elää. Kasvatusta on käytännöllistä toimintaa, joka pitää sisällään tekoja, havaintoja,
ajattelua ja kuvittelua. Kasvatusta on tavoitteellista toimintaa, jolla on päämäärä. (Hirsjär-
vi & Huttunen 1997, 31–35.)

Kasvatusta on niin oleellinen ja luonnollinen osa arkipäivää, että harvoin siihen tulee edes
kiinnitettyä huomiota. Jokainen joutuu kasvatusta kanssa tekemisiin joko kasvattajana
tai kasvatettavana, mutta emme pohdi asiaa sen enempää vaan ratkaisemme kasvatuk-
seen liittyvät asiat rutiininomaisesti, kasvatusta periaatteita sen enempää miettimättä.
Kasvatusta merkitystä pohdimme vasta ongelmien ilmetessä. (Rinne ym. 2004, 7.)

Kasvatusta lyhyt, psykologinen määritelmä kuvaa kasvatusta kahden henkilön, kas-
vatettavan ja kasvattajan vuorovaikutuksena, toiminnaksi jolla on tavoitteita. Tavoitteil-
la pyritään muokkaamaan kasvatettavan persoonallisuuden kehitystä. Arkikielessä ja
arkielämässä käsitämme kasvatusta merkityksen samoin. (Antikainen 1998, 12–13.)

Kasvatusta on sosiaalista toimintaa, sillä siihen tarvitaan aina vähintään kaksi ihmistä.
Kasvatusta on myös aina yksilöllistä toimintaa, koska kasvatusta avulla pyritään anta-
maan yksilölle valmiudet elämään itsenäisenä ihmisenä. Aiemmin kasvatusta tapahtui
perheissä, jonka lisäksi myös suku ja heimo toimivat kasvattajina. Nykyään kasvattajan
vastuu on siirtynyt yhä enemmän yhteiskunnalle, päiväkodeille ja kouluille sekä eri jär-
jestöille ja harrasteryhmien ohjaajille. (Rinne ym. 2004, 7.)

3.1 Kasvatuksen määritelmiä

Tieteellisesti kasvatusta voidaan määritellä vain silloin, kun määritelmä on yleisesti pätevä. Kasvatuskäsitteen tulee koskea kaikkea kasvatusta eri aikakausina ja erilaisissa yhteiskunnissa. Kasvatuskäsitteen tulee tieteelliseltä kannalta katsottuna olla arvoihin tai aatteisiin sitoutumaton. Sitä ei saa sitoa käsittämään ja välittämään vain tiettyjä normeja ja arvoja. (Heinonen 1989, 271–272.)

Kasvatustieteessä kasvatusta kuvataan ja määritellään erilaisilla termeillä. Kasvuympäristö ja kasvatustyylien ero erotellaan toisistaan muun muassa termeillä formaali- ja informaalikasvatusta. Formaalikasvatuskäsitteellä tarkoitetaan virallista koulutusta ja opetusjärjestelmää, joka on yhteiskunnan virallisesti järjestämä. Formaalikasvatuksella on määritellyt tavoitteet, jotka on kirjattu opetussuunnitelmiin. Informaalikasvatusta tarkoittaa epävirallista, koulutusjärjestelmän ulkopuolella tapahtuvaa kasvatusta, jolla ei ole virallisia tavoitteita. Informaalia kasvatusta toteuttavat sellaiset ryhmät ja instituutiot, joita ei ole luotu varsinaisesti kasvattamaan. Informaalikasvatuksen yhteydessä puhutaan usein elinikäisestä oppimisesta ja arkipäivänoppimisesta. (Hirsjärvi & Huttunen 1997, 19–20.)

Kasvatuksen erilaisia määritelmiä tarkastellessa voidaan löytää tyypillisiä piirteitä, joita kasvatukseen tavallisesti liitetään. Nämä ovat intentionaalisuus, normatiivisuus ja vuorovaikutuksellisuus. Intentionaalisuus merkitsee sitä, että kasvatuksella on tietoisia tavoitteita ja päämääriä. Normatiivisuudella tarkoitetaan, että kasvatusta on arvosidonnaisista. Vuorovaikutuksellisuudella tarkoitetaan sitä, että kasvatusta tapahtuu aina kasvattajan ja kasvatettavan välisessä suhteessa. (Muhonen & Tirri 2008, 63–65.)

Hirsjärven (1997) mukaan kasvatusta voidaan määritellä myös seuraavalla tavalla:

- Kasvatusta on pitkäaikaista, koko eliniän kestävä
- Kasvatusta on jatkuvaa vaikuttamista ihmiseen
- Kasvatusta on kokonaisvaltaista, ihmiseen monipuolisesti vaikuttavaa
- Kasvatuksen taustalla on sivistyksen ideaali, tavoitteena persoonallisuuden syntyminen. (Hirsjärvi & Huttunen 1997, 40.)

3.2 Kristillinen kasvatus

Kristillinen kasvatus kirkossa perustuu Jeesuksen antamaan kaste- ja lähetyskäskyyn: ”Menkää siis ja tehkää kaikki kansat minun opetuslapsikseni: kastakaa heitä Isän ja Pojan ja Pyhän Hengen nimeen ja opettakaa heitä noudattamaan kaikkea mitä minä olen käsenyt teidän noudattaa” (Matt. 28:18–20).

Kirkon kasvatustoiminnan yleistavoitteena on auttaa ihmistä uskomaan kolmiyhteiseen Jumalaan, joka on ilmoittanut itsensä erityisesti Jeesuksessa Kristuksessa, ja jäsentämään tämä usko omaan elämäkokemukseensa, niin että hän voi kaikessa elämässään kokea Jumalan sekä sitoutua ja osallistua Jumalan tahdon toteuttamiseen. (Huotari 1992, 198).

Seurakunnissa tehtävää lapsi- ja nuorisotyötä pidetään kristillisenä kasvatuksena. Se onkin selvästi kasteopetukseen pohjautuvaa kasvatus- ja opetustyötä ja sitä tekeviä lasten- ja nuorisotyönohjaajia sanotaan kasvatuksen työntekijöiksi. (Launonen 2008, 221.)

Kirkollisen kasteopetuksen pohjana on kotien tukeminen kristillisessä kasvatuksessa. Kodeissa iltarukouksen opettaminen on usein ensimmäinen asia, joka siirretään kristillisenä perinteenä seuraavalle sukupolvelle. Kasvatustehtävän jatkaminen kodeissa tarvitsee kuitenkin tuekseen seurakunnan kasvatustyötä, jota tehdään lasten ja nuorten parissa. Kirkossa nähdään kasteopetuksena se kasvatustyö, jota tehdään lasten, varhaisnuorten ja nuorten parissa aina rippikouluun asti. Myös seurakuntien partiotoiminnan katsotaan kuuluvan kristillisen kasvatuksen piiriin. (Huotari 1992, 191–201.)

Kirkon lasten parissa tehtävän kasvatustyön voidaan katsoa saaneen alkunsa pyhäkoulu-työstä. Rippikoulun vakiinnutettua asemansa huomattiin, että lapset jäivät ilman opetusta. Pyhäkoulut syntyivät tukemaan varhaisnuorten kristillistä kasvatusta kotien rinnalla. Seuraavaksi syntyi kirkon nuorisotyö ja sen jälkeen varhaisnuorisotyö ja myöhemmin myös päiväkerhotyö. (Porkka 2008, 155–177.)

Kristillinen kasvatus on yksinkertaistettuna kristillisen perinteen siirtämistä sukupolvelta toiselle. Tämä edellyttää, että kasvatus on tarkoituksellista ja tavoitteellista. Kirkon kasvatus on sitoutunut kirkon olemukseen ja kirkon tehtävään. Kotona tapahtuva kristillinen kasvatus voi olla paljon monimuotoisempaa kuin instituutioiden antama kasvatus. (Vermasvuori 1987, 10–15.)

Voitto Huotari jakaa kristillisen kasvatuksen tehtävän kirkossa viiteen eri osioon. Ensimmäinen tehtävä on kristillisen perinteen siirtäminen aikaisemmilta sukupolville seuraaville sukupolville. Kirkko on vastannut vuosisatojen ajan kristillisestä peruskasvatuksesta. Sen tehtävä on jatkaa kasvattamista, ettei tämän perinteen ketju katkea. Toinen tehtävä on luoda edellytyksiä muulle hengelliselle elämälle. Eläminen kristillisessä yhteiskunnassa ja uskonelämän toteuttaminen vaatii tietoa uskon sisällöstä ja kristillisestä perinteestä. Kolmanneksi kirkon kasvatuksen tehtävänä on antaa eväitä uskon ja elämän tulkittamiseen. Kasvatuksella ohjataan uskonelämään ja annetaan samalla ne eväät, joilla voidaan ymmärtää oman ja muiden elämän tapahtumia. Neljänneksi kasvatuksen tehtävänä on vakaumuksen vahvistaminen ja monipuolistaminen. Uskonelämään ja kristittyinä toimimiseen tulee uudenlaista sisältöä jatkuvasta kasvusta. Kasvatus auttaa sopeutumaan eri tilanteisiin ja ohjaa toimimaan tilanteen vaatimalla tavalla. Viides tehtävä on kasvattaa kasvamisen tähden. Kasvatuksen tavoitteena on kristittyinä kasvaminen. (Huotari 1992, 192.)

Kristillinen kasvatus pohjautuu ajatukseen ihmisestä, joka on luotu Jumalan kuvaksi. Syntiinlankeemuksessa ihminen rikkoi Jumalaa vastaan ja sen seurauksena Jumalan kuva ihmisessä vääristyi. Keskeisenä ongelmana on Jumalan kuvan saattaminen ennalleen. Ihminen tarvitsee pelastusta, mutta ei voi sitä itse saavuttaa. Siksi ihminen tarvitsee Jumalan antaman mahdollisuuden pelastukseen. (Puolimatka 2008, 15–16.)

Kristilliseen kasvatukseen sisältyy aikuiskasvatus käsite sekä ajatus elinikäisestä oppimisesta. Historiaa tarkastellessa aikuiskasvatus näkyy varhaiskirkon kasteopetusjärjestelmässä, keskiaikaisessa rippioetuksessa sekä vanhassa kinkeriperinteessä. (Launonen 2008, 221–222.)

4 RIPPIKOULU SUOMEN EV.LUT. KIRKOSSA

Rippikoulu on Suomen evankelis-luterilaisen kirkon kasteopetusta, joka perustuu kaste- ja lähetyskäskyyn. Uskonkäsityksemme mukaan rippikoulu ja konfirmaatio saavat merkityksensä pyhän kasteen ja ehtoollisen sakramenteista. Rippikoulussa on kyse kirkon perustehtävästä, kastamisen ja opettamisen hoitamisesta. (Jolkkonen 2004, 10.) Kasteopetuksella on tarkoitettu alun perin kasteelle valmistuvien opetusta. Rippikoulu on aina ollut osa kirkon laajempaa kasvatustoimintaa, ei irrallinen instituutio. (Rissanen 1998, 17–21.)

4.1 Rippikoulun historia

Jo alkukirkon alkuajoista lähtien seurakunnan jäseniksi tultiin kasteen kautta. Kasteelle pääseminen edellytti pelastussanomien vastaanottamista ja sen ymmärtämistä. Ensimmäisen vuosisadan lopulla aikuisten kristityksi aikovien opetusta varten syntyi niin sanottu katekumenaatti, kasteopetusinstituutio. Katekumenaattiaika jakaantui kahteen vaiheeseen, jotka olivat 2–3 vuoden mittainen tutustumis- ja koejakso ja sitä seuraava lyhyt opetusjakso, joka päättyi kasteeseen. (Seppälä 1998, 21–24.)

Keskiajalla kirkon kasvatustoiminta toteutui kotikatekeesina, jumalanpalvelusopetuksena ja rippiopetuksena. Lasten kristillinen kasvatusta jäi vanhempien ja kummien tehtäväksi. Aikuisille opetus tapahtui jumalanpalveluksien yhteydessä katekismussaarnoissa. Konfirmaatio oli kehittynyt itsenäiseksi sakramentiksi jo 800-luvulla, mutta sen asema vahvistettiin vasta Firenzen kirkolliskokouksessa vuonna 1439. Keskiajalla syntyneen rippiopetuksen taustalla on ripin kehitys. Papit opettivat kristillisen uskon sisältöä ja kuulustelivat sitä ripin yhteydessä. (Pruuki 2010, 34–35.)

Myöhäiskeskiajalla Böömin veljien keskuudessa oli käytössä konfirmaatio, joka muistutti paljon myöhempää evankelista konfirmaatiota. Siihen kuuluivat opetus, kuulutus, tunnustus ja kätten päälle paneminen. Luterilainen konfirmaatio on oma luomuksensa ja Luther torjui konfirmaation sakramenttina. Lutherin mielestä kaste ei tarvinnut vahvistusta, vaan kastettavaa tuli vahvistaa kasteen lahjan ymmärtämisessä, mikä oli opetuk-

sen tehtävä. Vuonna 1523 Luther esitti uskontutkintoon järjestystä. Uskontutkintoon kuului ehtoolliselle ilmoittautuminen, katekismuskoulustelu, rippi ja julkinen kuulustelu kirkossa. (Seppälä 1998, 27–29.)

Uskonpuhdistus päättyi Ruotsi-Suomessa vuonna 1593 pidettyyn Upsalan kokoukseen, jossa Augsburgin tunnustus todettiin yksimielisesti Ruotsin kirkon tunnustukseksi. Uskonpuhdistuksen jälkeen seurasi puhtasoppisuuden aika, jolloin luotiin kasvatusjärjestelmä, joka säilyi aina 1800-luvun jälkipuoliskolle saakka. Myös rippikoulu sai alkunsa osana tätä järjestelmää. Kirkon antaman opetuksen keskeisin muoto oli edelleen katekismussaarnat, mutta myös kotikatekeesillä oli keskeinen merkitys. Panostaminen kasvatukseen näkyi opetuksen sisältövaatimusten lisääntymisenä. Sisältövaatimukset laajenivat pian koskemaan myös sisälukua. Tällöin lukkarit ottivat vastuun sisälukutaidon opettamisesta, vanhempien taitojen ollessa riittämättömiä. Lukkarinkoulua seurasivat kyläkoulut ja myöhemmin myös kiertokoulut ja pitäjäkoulut. (Pruuki 2010, 39.)

Nimitystä rippikoulu on ilmeisesti käytetty ensimmäisen kerran 1730-luvulla Pohjanmaalla. Niitä oli kahden tyyppisiä, keskitetty rippikoulu ja tarverippikoulu. Keskitetyssä rippikoulussa oppijakson pituus oli selkeästi määritelty ja se päättyi katekeettisluonteiseen konfirmaation. Tarverippikoulussa opetusta annettiin katekismussaarnojen, kinkeiden tai ripille ilmoittautumisen yhteydessä. Opetusta jatkettiin, kunnes ensiehtoolliselle haluavien katsottiin olevan siihen kypsiä. Yhtenä rippikoulukehityksen päätepisteenä voidaan nähdä Turun tuomiokapitulिन lähettämä kiertokirje vuonna 1740, jossa rippikoulu määrättiin pakolliseksi kaikissa hiippakunnan seurakunnissa. Aluksi rippikouluikä oli kahdeksan vuotta, mutta vuonna 1786 se nousi 13–14 vuoteen, kun kirkkolaki sen näin määräsi. (Seppälä 1998, 41.)

Vuonna 1919 Suomen evankelis-luterilaisen kirkon piispankokous päätti, että tuomiokapitulien tulisi harkita rippikoulun ohjesäännön antamista seurakunnille. Ohjesäännön mukaan oppilaiden tuli olla rippikoulun alkaessa 15-vuotiaita, heillä tuli olla tyydyttävä sisäluku, raamatunhistorian taito ja heidän tuli muistaa ulkoa Lutherin Vähä Katekismus ja kristinopin pääkohdat. (Pruuki 2010, 41.)

Vasta vuonna 1955 piispankokous asetti rippikoulukomitean laatimaan ehdotusta rippikoulun opetussuunnitelmaksi. Vuonna 1958 ilmestyi opetussuunnitelma nimeltään Rip-

pikoulu 1958. Rippikoululle asetettiin tavoitteet, oppiainesta monipuolistettiin ja lisäksi annettiin metodisia ohjeita. Rippikoululle asetettiin tiedollinen, sielunhoidollinen ja seurakunnallinen tavoite. (Seppälä 1998, 45–46.)

Vuonna 1973 valmistui rippikoulun kokonaissuunnitelma. Piispainkokous hyväksyi sen viiden vuoden koekäyttöön syksystä 1974. Rippikoulun kesto oli kaikissa rippikouluissa 80 tuntia. Samassa ryhmässä ei saanut olla yli 25 oppilasta ja varsinaisen rippikoulun opettajina toimivat papit, lehtorit ja nuorisotyönohjaajat. Rippikoulun kehittämisen näkökulmasta uusi piirre oli, että suunnitelman koekäytön yhteydessä kaikki rippikoulun opettajat koulutettiin suunnitelman käyttöön ja siitä kerättiin palautetta. Saadun palautteen perusteella laadittiin lopullinen ehdotus rippikoulusuunnitelmaksi, jonka piispainkokous hyväksyi vuonna 1980. (Pruuki 2010, 44–45.) Viimeisin rippikoulusuunnitelma on vuodelta 2001.

4.2 Rippikoulutyön lähtökohdat

Piispainkokous hyväksyi uuden rippikoulusuunnitelman *Elämä – usko – rukous* 11.9.2001. Rippikoulusuunnitelma 2001 on puitesuunnitelma. Se antaa perusteet ja suuntaviivat rippikoulun paikalliselle suunnittelulle, toteutukselle, arvioinnille ja jatkuvalla kehittämiselle. Tässä rippikoulusuunnitelmassa rippikoulu nähdään osana kirkon jatkuvaa ja koko ihmisen eliniän kestävästä kasteopetuksesta. (*Elämä – usko – rukous* 2001, 5.)

Rippikoulun opettajina toimivat teologi, nuorisotyönohjaaja ja kanttori sekä mahdollisesti diakonia ja lapsityön työntekijät. Rippikoulun ohjesääntö edellyttää rippikoulun opettajilta tiivistä yhteistyötä suunnittelussa, toteutuksessa ja arvioinnissa. Rippikoulujen opetuksen sisällön on vastattava vuoden 1999 Katekismusta. Katekismuksen ohella virallisina oppikirjoina käytetään Raamattua, virsikirjaa ja piispainkokouksen hyväksymiä oppikirjoja. (Innanen 2009a, 19–24)

4.2.1 Rippikoulun yleistavoite

Rippikoulun yleistavoitteena on, että nuori vahvistuu siinä uskossa kolmiyhteiseen Jumalaan, johon hänet on pyhässä kasteessa otettu, kasvaa rakkaudessa lähimmäiseen ja elää rukouksessa ja seurakuntayhteydessä.

Yleistavoitteen perustana on kirkolle annettu kaste- ja opetustehtävä sekä käsky lähimmäisenrakkauteen. Yleistavoitteessa on ilmaistu kasteopetuksen ydin. (Elämä – usko – rukous 2001, 18–19.)

Keskeisenä ajatuksena on kolminaisuuden ajatus. Kyse on vahvistumisesta uskossa kolmiyhteiseen Jumalaan. Vuoden 2001 rippikoulusuunnitelmasta puhuttaessa voidaan puhua trinitarisesta Jumala-käsityksestä, joka näkyy jo suunnitelman otsikossa Elämä – usko – rukous. Nämä otsikon elementit näkyvät myös yleistavoitteessa. Elämän elementillä tarkoitetaan nuoren kasvamista rakkaudessa, uskon elementillä tarkoitetaan nuoren vahvistumista uskossa kolmiyhteiseen Jumalaan ja rukous elementillä tarkoitetaan nuoren elämistä rukouksessa ja seurakuntayhteydessä. (Poutiainen 2001, 5.)

4.2.2 Teologinen lähtökohta

Rippikoulun tarkoituksena on vahvistaa nuoren uskoa sekä auttaa nuorta elämään ja ymmärtämään uskon todellisuus. Rippikoulun perustana on kaste, jossa lapsesta tulee Jeesuksen opetuslapsi ja kirkon jäsen. Rippikoulusuunnitelma 2001 korostaa kasteen merkitystä, sillä rippikoulun yleistavoitteena on, että nuori vahvistuu siinä uskossa kolmiyhteiseen Jumalaan, johon hänet on pyhässä kasteessa otettu, kasvaa rakkaudessa lähimmäiseen ja elää rukouksessa ja seurakuntayhteydessä. Kasteen lahja kantaa ihmistä koko hänen elämänsä ajan. (Pruuki 2010, 47.)

Rippikoulun tehtävänä on valmistaa nuori kasteelle, jos häntä ei ole vielä kastettu. Rippikouluryhmä on seurakunta, joka kuulee Jumalan sanaa, viettää yhteistä jumalanpalvelusta, elää sakramenteista, ja rukoilee. Jumala vahvistaa sitä uskoa ja rakkautta nuorensa, jonka hän on jo kasteessa lahjoittanut. (Elämä – usko – rukous 2001, 8.)

Jumalan sana ja sakramentit ovat rippikoulussa esillä monella eri tavalla. Raamattu on rippikoulun oppikirja, jota rippikoululaiset lukevat sekä yhdessä opettajien ja isosten

kanssa että itsenäisesti. Raamatun tekstejä lähestytään rippikoulussa erityyppisten työkentelyjen kautta. Jumalan sana on rippikoulun jumalanpalveluselämän keskus. (Pruuki 2010, 48.)

Katekismus ilmaisee ja tulkitsee tiivistetysti Raamatun keskeisen sisällön. Kymmenen käskyä, uskontunnustus ja Isä meidän -rukous ovat Katekismuksen pääosat. Rippikoulusuunnitelmassa opetettavat aiheet on jaettu tämän erottelun mukaan kolmeen lohkoon, jotka ovat elämä, usko ja rukous. Lohkojen tulee olla yhteydessä toisiinsa ja rippikoulupäivän tulee sisältää aiheita kaikista lohkoista. (Elämä – usko – rukous 2001, 9–10.)

4.2.3 Pedagoginen lähtökohta

Opetuksen tehtävänä on edistää oppimista. Tietoja ja taitoja ei voi siirtää vain opettamalla, vaan oppiminen edellyttää aina oppijan tai ryhmän omaa aktiivisuutta. Oppimisesta voidaan puhua vasta silloin, kun oppija on prosessoinut asian ja jäsentänyt sen omaan muistiinsa. Ihminen oppii elämässään koko ajan. Rippikoulussa nuori tarkkailee työntekijöitä, aistii ilmapiiriä ja arvioi vallitsevia käytäntöjä ja rakentaa samalla kuvaa kristillisestä uskosta ja seurakunnasta. Oppiminen on sekä tiedostettua että tiedostamattomaa. Kun nuori kokee opiskeltavat asiat tärkeiksi oman elämänsä kautta, on oppiminen tällöin tehokkaampaa. (Elämä – usko – rukous 2001, 11–12.)

Oppimisen ohjaaminen edellyttää oppijan kysymysten ja oppimisvalmiuksien tuntemista. Rippikouluun tuleva nuori, hänen käsityksensä kristinuskosta ja asenteensa siihen vaikuttavat opetusmenetelmiin ja opettamiseen. Irrottautuminen perheestä ja kodista ja liittyminen vertaisryhmiin ovat nuoruusiälle tunnusomaisia piirteitä. Rippikoulu voi tukea nuoren kasvua kohti aikuisuutta. Nuorella on rippikoulussa mahdollisuus peilata itseään suhteessa muihin, oppia vuorovaikutustaitoja ja saada palautetta ryhmältä. Nuoruusiän yksi kehityshaaste on uskonnollisen ajattelun ja muun ajattelun yhdistäminen. Uskonnollisen ja muun ajattelun suhteuttaminen toisiinsa on rippikoulun tavoite. (Elämä – usko – rukous 2001, 12–14.)

Yksittäisistä nuorista muodostuu rippikoulussa ryhmä. Monet eri tekijät vaikuttavat ryhmän muodostumiseen ja toimintaan. Nuorelle voi olla tärkeä kokemus kuulua ryhmään ja toimia siinä. Kokemus antaa mahdollisuuden oppia uusia asioita sekä itsestään

että muista ryhmän jäsenistä. Rippikoulun suunnittelun kannalta on tärkeää ryhmäprosessin tunteminen. Opetusmenetelmät ja -materiaali tulee valita ryhmän ja sen muuttuvien tarpeiden mukaan. (Elämä – usko – rukous 2001, 14.)

Albert Banduran mukaan yksilö tarkkailee jonkun ihmisen tai ryhmän käyttäytymistä ja rakentaa siitä sisäisen mallin, jota hän sitten jäljittelee. Yksilön valmiuteen seurata mallia vaikuttaa erityisesti sijaisvahvistaminen eli se, miten mallikäyttäytymistä palkitaan tai rangaistaan. Mallin saama palkinto vahvistaa yksilön halukkuutta käyttäytyä mallin tavoin, kun taas rangaistus ehkäisee sitä. Rippikoulua käyvät nuoret jäljittelevät isosten käyttäytymistä. (Pruuki 2010, 59.)

Tavoitteet auttavat nuoren oppimista sekä opettajaa ohjaamaan nuoren oppimista. Kun tavoitteita asetetaan, täytyy pitää mielessä kaikki oppimistapahtumaan liittyvät keskeiset tekijät: oppija, vuorovaikutus, opetusaines, oppimisympäristö ja opettaja. Huomioon otetaan myös nuoren tai ryhmän aiemmin opittu, oppimisen edellytykset, elämäntilanne ja aiheista nousevat kysymykset. (Elämä – usko – rukous 2001, 15.)

Oppiminen on jatkuva prosessi, jossa yksilö asettaa tavoitteita oppimiselleen sekä rakentaa että muokkaa ajattelunsa ja toimintansa malleja. Mitä korkeampitasoisesta oppimisesta on kyse, sitä jäsentyneemmin yksilö kykenee tiedostamaan, ymmärtämään ja säätelemään omaa sisäistä ja ulkoista todellisuuttaan sekä luomaan uusia toimintamalleja suhteessa niihin. (Pruuki 2010, 62.)

Ohjaaminen ja tukeminen on oppimisen arvioinnin tavoitteena. Nuori saa palautetta omasta oppimisestaan ohjaamisen ja tukemisen avulla. Opettaja havainnoi oppiisen etenemistä. Opettajalle ilmeet, eleet ja äänensävy ovat merkkejä siitä, että oppijassa tapahtuu jotakin olennaista. (Elämä – usko – rukous 2001, 15–17.)

Rippikoulusuunnitelma 2001 hyödyntää konstruktivistista, kokemuksellista oppimista, sosiaalisen oppimisen ja kontekstuaalisen oppimisen teoriaa. Suunnitelmassa painottuu yksilön ja ryhmän oman aktiivisuuden merkitys. Aktiivisen työskentelyn tuloksena syntyy yksilössä tai ryhmässä muutoksia tiedoissa, tunteissa, taidoissa ja toiminnassa. (Pruuki 2010, 56.)

4.2.4 Diakonia rippikoulutyössä

Diakonia ei ole vain yksi erillinen seurakunnan työmuoto, vaan se on koko seurakunnan yhteinen asia. Samoin on myös rippikoulun kohdalla. Molemmat ovat tärkeitä osia seurakunnan elämässä ja toiminnassa. Yksi seurakunnan kasvatustoiminnan tärkeä tavoite on ohjata nuoria elämään toiset huomioon ottaen eli diakonisesti. Seurakunnan työntekijöiden on hyvä muistaa diakoninen näkökulma myös omassa toiminnassaan. (Honkkila 2002, 269–271.)

Diakonian osuus rippikoulussa on merkittävä. Rippikoulu perustuu sekä elämykselliseen että nuoren elämäntodellisuudesta lähtevään opetukseen. Rippikoulussa saadut kokemukset mahdollistavat tiedon jakamisen lisäksi mahdollisuuden innostaa nuoria käytännön lähimmäisenrakkauteen. (Nivala 2005, 142.)

Rippikoulun opetussuunnitelman mukaan diakoniaa tulisi käsitellä rippikoulun perusjaksolla, kirkon uskon sisältöön kuuluvana osana. Teologisesti sen katsotaan kuuluvan pyhityksen eli kolmannen uskonkappaleen sisältöön. Kolmannessa uskonkappaleessa sisältöön kuuluvat Pyhä Henki, usko, seurakunta, sakramentit, yhteys, syntien anteeksiantaminen ja kuoleman jälkeinen elämä. (Elämä – usko – rukous 2001, 25–26.)

4.2.5 Diakonia rippikoulun oppikirjoissa

Kirkkojärjestyksen mukaan rippikouluissa annetaan opetusta kirkolliskokouksessa hyväksytyyn kristinopin mukaisesti (KJ 3:4). Kirkolliskokous hyväksyi kristinopin, jonka nimeksi tuli Katekismus. Tämän ohella rippikoulun virallisina kirjoina käytetään Raamattua, virsikirjaa sekä piispainkokouksen hyväksymiä oppikirjoja. (Pruuki 2010, 72.)

Diakoniaa käsitellään rippikoululaisten oppikirjoissa vaihtelevasti. Löytöretki rippikoululaisen oppikirjassa diakonia on limitetty seurakuntakappaleen sisälle. Samassa kappaleessa käsitellään myös lähetystyötä. (Pruuki & Pruuki 2002a, 87–92.) Oppikirjana Löytöretki on tyyliltään oppimispäiväkirjamainen, jossa asiasisältöä on niukasti. Löytöretki rippikoulun ohjaajien oppaassa on harjoituksia, esimerkiksi diakonidraamat, joissa ryhmä jaetaan pienryhmiin ja jokainen ryhmä saa tehtäväkseen suunnitella ja harjoitella

lyhyen draaman annetuista aiheista. Oppaassa ovat myös ohjeet lähetys- ja diakoniarastien toteutukseen sekä diakonian budjettiharjoite. (Pruuki & Pruuki 2002b, 216–225.)

Rippikoululaisen oppikirjassa Tunnetko tien diakoniaa käsitellään samassa kappaleessa kuin lähetystyötä. Kirjassa lähestytään diakoniaa Raamatun kertomuksen laupias samarialaisen avulla. Kappaleessa mainitaan Yhteisvastuukeräys ja Kirkon Ulkomaanapu. (Junkkaala & Junkkaala 2002b, 136–143.) Tunnetko tien -opettajan kirjassa on kirjattu tavoitteet, jotka oppimiskokonaisuuksissa tulisi täyttyä (Junkkaala & Junkkaala 2002a, 72–73). Kirja sisältää kolme esimerkkiä keskusteluaiheista, joita oppitunnilla voi käyttää. Harjoitteita tai virikkeitä oppitunnin pitoon kirja ei sisällä.

Quo vadis? Uskon käsikirja rippikoululaiselle, käsittelee samassa kappaleessa diakoniaa ja lähetystä. Diakoniaa ja lähetystä lähdetään käsittelemään rakkauden kaksoiskäskyn ja lähetyskäskyn avulla. Diakoniasta kerrotaan Yhteisvastuukeräyksestä ja Kirkon Ulkomaanavusta. Kappaleen loppuun on kerätty tärkeitä sanoja, joita ovat muun muassa: diakoniavastaanotto, palveleva puhelin ja Yhteisvastuukeräys. (Kokkonen, Paananen & Pirttimaa 2006, 112–116.) Quo vadis? Opettajakirja antaa diakonian käsittelyyn rippikoulussa toiminnallisina virikkeinä, esimerkiksi diakoniarastit ja tehtävän kiireellisimmistä avuntarvitsijoista. Tässä tehtävässä rippikoululaiset tekevät listan yhteiskunnan suurimmista epäkohdista, jonka jälkeen ne lopuksi laitetaan kiireellisyysjärjestykseen. Tehtävänä on pohtia mitä nuoret voisivat tehdä kolmen suurimman epäkohdan korjaamiseksi. (Kokkonen, Paananen & Pirttimaa 2005, 178–182.)

Elämän puu. Rippikoululaisen kirja käsittelee diakoniaa Raamatun kertomuksen laupiaasta samarialaisesta käsin. Kirjassa kerrotaan kuinka diakoniatyöntekijät tapaavat yksinäisiä, sairaita, köyhiä, työttömiä, vanhuksia ja mielenterveysongelmista kärsiviä ihmisiä. Diakoniakappaleessa käsitellään myös lyhyesti Kirkon Ulkomaanapua ja Yhteisvastuukeräystä. (Aalto, Heikkilä, Kaskinen, Miettinen, Puhakka & Riikonen 2002, 162–167.) Elämän puu. Opettajan kirjassa annetaan oppimisympäristövirikkeinä diakonia-toimisto, sillan alus sekä leirikeskukseen ikävin tila. Virikkeitä kirja antaa melko paljon, muun muassa erilaisia keskusteluaiheita, ryhmä- ja parityöskentelytehtäviä. Tehtäviä ovat esimerkiksi diakoniatyön huoneentaulun teko sekä rikkaat ja köyhät harjoitus. (Aalto 2002, 145–148.)

Rippikoululaisen kirjassa *Oma ripari diakoniasta* on oma kappale. Kappale alkaa rakkauden kaksoiskäskyn käsittelemisellä. Kappale käsittelee diakonian tehtäviä alkuseurakunnasta tähän päivään, mainiten työn maahanmuuttajien, työttömien, sairaiden, vammaisten, vanhusten ja päihteiden väärinkäyttäjien parissa. Diakonia kappaleessa käsitellään myös ruokapankkia, Yhteisvastuukeräystä, Kirkon Ulkomaanapua ja vapaaehtoistyötä. (Engström, Pyysiäinen, Repo & Ryhänen 2002b, 124–127.) Ohjaajan ripari-kirjassa taustatietoa diakoniasta on runsaasti. Ydinkäsitteinä ovat diakonia, diakoni, diakonissa, vapaaehtoistyö sekä lähimmäinen. Toiminnallisina vinkkeinä ohjaajan oppaassa on diakoniaprojekti, joka suunnitellaan ja toteutetaan yhdessä diakoniatyöntekijöiden kanssa. Esimerkkeinä on annettu vierailu vanhainkotiin, johonkin muuhun laitokseen, osallistuminen lähimmäispalveluryhmään tai Yhteisvastuukeräykseen. Toteutusehdotuksena on myös lähetys- ja diakoniarata. (Engström, Pyysiäinen, Repo & Ryhänen 2002a, 164–167.)

Ihan sama eilen, tänään ja ikuisesti -kirja rippikoululaisille käsittelee diakoniaa eritavoin kuin sitä vanhemmat oppikirjat. Kappale alkaa testillä, jossa testataan nuoren diakonin asenne. Kirjassa listataan diakonin ominaisuudet, joita ovat esimerkiksi röntgenkatse, valheenpaljastusmekanismi, vahva usko ja oikeudenmukaisuudentaju. (Koivisto, Paalanne & Siukonen 2010a, 162–167.) Ihan sama eilen, tänään ja ikuisesti -opettajan opas ohjaa rippikoululaiselle suunnatussa kirjassa olevien tehtävien käyttöä. Kirjassa on myös tietopaketti diakoniasta sekä lisäksi paljon toiminnallisia ideoita. Ideoita ovat esimerkiksi pullokolehti, jossa leirijumalanpalveluksessa kerätään tyhjät palautuspulot ja -tölkit. Diakoniatunnin viimeisenä asiana on päättää, mihin pullokolehdin tuotto käytetään. Diakoniarastit ovat myös yksi toiminnallinen idea. Rasteina ovat dementoitunut mummo, halonhakkuu, masentuneen kohtaaminen, ihmisarvon mittaaminen, päihtyneen kohtaaminen ja pulassa oleva isä. Opas antaa ohjeet myös rastin purkuun. Kirjassa on lisäksi materiaalia diakoniahartauden pitoon. (Koivisto, Paalanne & Siukonen 2010b, 338–351.) Opettajan oppaan materiaali on laaja ja monipuolinen.

Suurin osa rippikoululaisen oppikirjoista käsittelee diakoniaa Jeesuksen esimerkin ja vertausten pohjalta. Diakoniatyöstä kerrotaan nuorille lähtökohdat ja perustiedot. Kirjoissa huomioidaan diakonian osa-alueet kuten lähimmäisenrakkaus, vähäosaiset, vapaaehtoistyö, Kirkon Ulkomaanapu ja Yhteisvastuukeräys. Nuoria kannustetaan ja kutsutaan vastuuseen lähimmäisistä niin lähellä kuin kaukana. Kirjoista välittyy kirkkojär-

jestyksestä löytyvä määritelmä, jossa annetaan ohjeet seurakuntalaiselle ja seurakunnalle diakoniatyön toteuttamisesta ja diakonisesta elämäntavasta. Muutamissa oppikirjoissa osa edellä mainituista osa-alueista tulevat esille vain muutamalla sanalla, jolloin opettajan vastuulle jää asioiden syventäminen.

5 TUTKIMUKSEN LÄHTÖKOHDAT JA TOTEUTTAMINEN

Opinnäytetyöprosessi alkoi syksyllä 2009 aiheen selvittyä. Aiheeksi päätimme ottaa Mikkelin hiippakunnan rippikouluissa tapahtuvan diakoniakasvatuksen. Tätä aihetta ei ole aiemmin tutkittu Mikkelin hiippakunnan alueella.

Kumpikin meistä on tehnyt pitkän uran seurakuntien nuorisotyössä ja rippikoulut ovat olennainen osa työtämme. Tutkimuksen aihe nousi halusta tietää, miten rippikouluissa käsitellään diakoniaa hiippakunnallisella tasolla ja miten merkittävänä työntekijät näkevät diakoniakasvatuksen rippikoulun kokonaisuudessa.

5.1 Aiempia tutkimuksia

Maria Obafemi tutki opinnäytetyössään, mitä seurakunnan diakonian viranhaltijoiden tehtäviin kuuluva kasvatus on: mitkä ovat sen lähtökohdat ja perusteet, tavoitteet ja tehtävät. Tutkimuksen tarkoituksena oli hahmottaa diakoniakasvatusta tarkastelemalla sitä diakoniatieteen tutkimuksen mukaisesti poikkitieteellisestä viitekehyksestä käsin. Obafemin tutkimuksen mukaan diakonikasvatuksen lähtökohtana on kristillinen usko ja sen mukainen opetus. Diakoniakasvatus on osa kirkon olemusta ja tehtävää, johon sisältyy julistuksen ja palvelutehtävien lisäksi kristillistä kasvatusta. Obafemin tutkimuksen mukaan diakoniakasvatuksen toteuttajina nähdään ensisijaisesti diakonian viranhaltijat. Diakoniakasvatus on kuitenkin myös muiden seurakuntien työntekijöiden tehtävä. Seurakuntalaiset ovat merkittävä osa diakoniakasvatuksen toteuttajina. (Obafemi 2002, 76–77.)

Kuopion hiippakunnassa Marjaana ja Pekka Kosonen tutkivat opinnäytetyössään vuonna 2006 diakoniakasvatuksen toteutumista Kuopion hiippakunnan alueen rippikoulutyössä. Tutkimusaineisto kerättiin kyselylomakkeen avulla, joka lähetettiin postittamalla kyselylomake, vastauskuori sekä saatekirje. Kyselylomakkeita lähetettiin 123 kappaletta. Kyselyn vastausprosentti oli 56. Kososten tutkimuksen mukaan diakoniaa ei käsitellä rippikouluopetuksessa riittävästi eikä diakoniakasvatuksen läsnäolo toteudu rippikoulussa. Diakoniakasvatuksen eri menetelmien käytössä tiedon jakaminen on keskeisesti

esillä siten, että valtaosa vastaajista käyttää diakoniakasvatuksen menetelmänä oppituntivierailuja. (Kosonen & Kosonen 2006, 22–37.)

Kati Niemelä (2009) on tehnyt tutkimuksen, jossa tarkoituksena oli saada tietoja rippikoulun nykytilasta Suomessa ja Euroopassa. Tutkimuksen keskeisenä tavoitteena oli saada tieto siitä, mitä rippikoulussa tapahtuu ja missä määrin käytännöt vastaavat rippikoulusuunnitelman tavoitteita. (Niemelä 2009, 5) Kati Niemelä osoittaa tutkimuksessaan, että opettajajohtoiset työskentelytavat ovat selvästi vallitsevia suomalaisen rippikoulun opetusmenetelmiä. Tutkimuksen aineisto osoittaa myös, että rippikoulusuunnitelman 2001 asettamia tavoitteita ei ole aina saavutettu. Yksi näistä on jumalanpalvelus ja rippikoulun musiikkikasvatus. Kaksi kolmesta rippikoululaisesta kokee jumalanpalveluksen tylsäksi niin ennen rippikoulua kuin sen jälkeenkin. Musiikkikasvatus jää oppijan kannalta pirstaleiseksi, kun musiikkikasvatustilanteet ovat hajallaan kanttorin tunneilla, jumalanpalveluksissa ja iltaohjelmissa. Kanttoreilta kaivattaisiin rippikouluissa keskimäärin suurempaa panosta. Musiikin kokonaisvaltainen asema rippikoulun todellisuudessa on usein kiinni muiden opettajien kuin kanttorin taidoissa, mikä tuottaa suuria vaihteluita musiikkikasvatuksen toteutuksessa eri rippikouluissa. (Innanen 2009b, 355–363.)

5.2 Tutkimusongelmat

Tutkimuksemme tavoitteena on selvittää diakoniakasvatuksen osuutta ja luonnetta Mikkelin hiippakunnan seurakuntien rippikoulutyössä. Tutkimuksen tutkimusongelmana on: miten diakoniakasvatus toteutuu rippikoulutyössä? Jotta voimme vastata tutkimuskysymykseen, meidän tuli selvittää, ketkä osallistuivat diakoniakasvatukseen rippikoulussa, miten ja mitä menetelmiä käytetään, millaista materiaalia käytetään ja miten työntekijät osallistuivat rippikoulussa tapahtuvaan diakoniakasvatukseen. Tutkimuksemme alaongelmaksi nousi kysymys: nähdäänkö diakoniakasvatus merkittävänä osana rippikoulua?

5.3 Aineiston keruu ja analysointi

Tutkimus suunnattiin Mikkelin hiippakunnan seurakuntien diakonia- ja nuorisotyön työaloihin. Mikkelin hiippakunta on työhistoriamme vuoksi toimintaympäristönä tuttu, siksi oli luonnollista kohdistaa tutkimus nuoriso- ja diakoniatyöhön. Mikkelin hiippakunnassa ei ole aiemmin tutkittu kyseistä aihetta.

Valitsimme tutkimuksemme menetelmäksi pääosin kvantitatiivisen tutkimuksen. Avointen kysymykset käsitelimme kvanttitutkimuksen menetelmällä. Aineisto kerättiin kyselylomakkeilla, jotka lähetettiin Mikkelin hiippakunnan seurakuntien diakonia- ja nuorisotyöhön. Kyselytutkimuksen valitsimme siksi, että sen avulla tavoitetaan helposti kohderyhmä. Kyselytutkimus säästää myös tutkijoiden aikaa ja sen kustannukset ovat alhaiset (Hirsjärvi ym. 2009, 193–195).

Kysely toteutettiin Webropol-ohjelmalla. Vastaajille lähetettiin 17.5.2010 sähköposti, josta oli suora linkki kyselylomakkeeseemme. Mikkelin hiippakunnassa seurakuntia on yhteensä 50 (Suomen evankelis-luterilainen kirkko i.a.b). Lähetimme kyselylomakkeita yhteensä 224. Sähköpostiosoitteet saimme seurakuntien kotisivujen kautta. Vastaajat täyttivät kyselylomakkeen omalla tietokoneellaan ja vastaukset lähetettiin Webropolin serverille, josta saimme vastaukset haltuumme. Kyselymme piti sisällään asteikkoihin perustuvia kysymyksiä, monivalintakysymyksiä sekä avoimia kysymyksiä. Monivalintakysymykset tuottavat rajatumpia vastauksia, joita on helpompi käsitellä sekä analysoida. Avointen kysymysten etuna on, että ne sallivat vastaajien ilmaista itseään omin sanoin (Hirsjärvi ym. 2009, 201).

Kyselylomakkeiden palautus oli 28.5.2010 mennessä, jolloin kyselyistä oli palautettu 115 kappaletta. Lähetimme sähköpostilla muistutuksen kyselystä sekä annoimme vielä viikon vastausaikaa. Tämän ajan päätyttyä vastauksia oli tullut 123 kappaletta. Kyselyistä 7 kappaletta ei tavoittanut vastaajaa, ja tästä tuli tieto sähköpostiimme. Syyt tavoittamattomuuteen ovat eläkkeelle siirtyminen tai työpaikan vaihdos. Näin ollen kokonaisvastausprosentiksi muodostui 62,4. Palautusprosentti oli kohtalaisen hyvä. Katoa kuitenkin syntyi, kun 74 lomaketta jäi palautumatta. Kato voi johtua kyselylomakkeen lähettämisaikasta. Toukokuu on monissa seurakunnissa lomakuukausi ja toukokuussa valmistaudutaan kesän toimintaan. Varsinkin nuoriso- ja rippikoulutyön puolella val-

mistaudutaan kesän leiritoimintaan. Tämä voi vähentää vastausinnokkuutta jossakin määrin.

Aineiston analyysissä käytettiin SPSS-ohjelmaa. Muuttujista tulostettiin ensin frekvenssit ja vastausprosentit, minkä jälkeen muuttujien analysoinnissa apuna käytettiin ristiintaulukointia. Avointen kysymysten aineisto ensin litteroitiin, minkä jälkeen ne koottiin teemoittaen vastaukset.

6 TUTKIMUSTULOKSET

6.1 Vastajat ja heidän taustansa

Kyselylomake (liite 1.) lähetettiin Mikkelin hiippakunnan seurakuntien diakonia ja nuorisotyön työalojen työntekijöille. Kyselyyn vastanneista suurin osa eli 73,2 prosenttia oli naisia ja loput 26,8 prosenttia miehiä. Sukupuolijakauma kertoo, että diakonia ja nuorisotyö ovat naisvaltaisia aloja. Kirkon työmarkkinalaitoksen mukaan vuonna 2009 diakoniatyöntekijöistä naisia oli 92,1 prosenttia ja miehiä 7,9 prosenttia. Nuorisotyöntekijöistä naisia oli 64,4 prosenttia ja miehiä 34,6 prosenttia. (Suomen evankelisluterilainen kirkko i.a.c.)

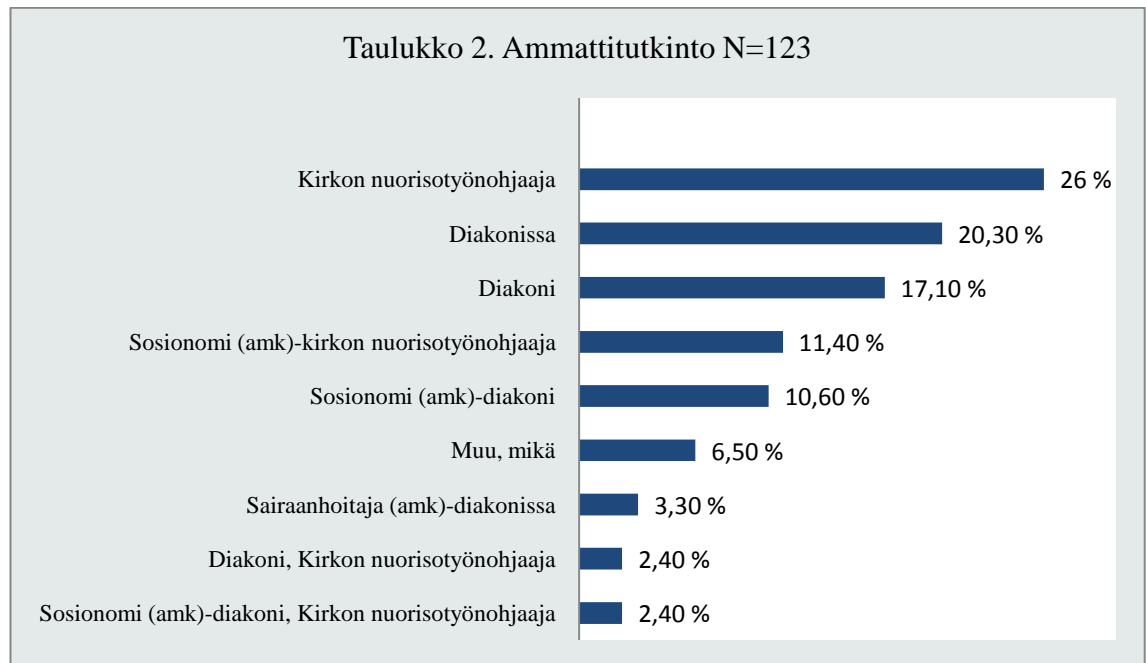
Kyselyyn vastanneiden ikäjakauma oli varsin laaja. Vastanneiden syntymävuodet sijoittuvat vuosien 1947 ja 1986 välille. Vuonna 1965 syntyneiden ikäluokka oli suurin, prosentuaalisesti heitä oli 8,1 prosenttia. Seuraavaksi suurin ikäluokka oli vuonna 1972 syntyneet ja heitä prosentuaalisesti oli 6,5.

TAULUKKO 1. Kyselyyn vastanneiden syntymävuodet

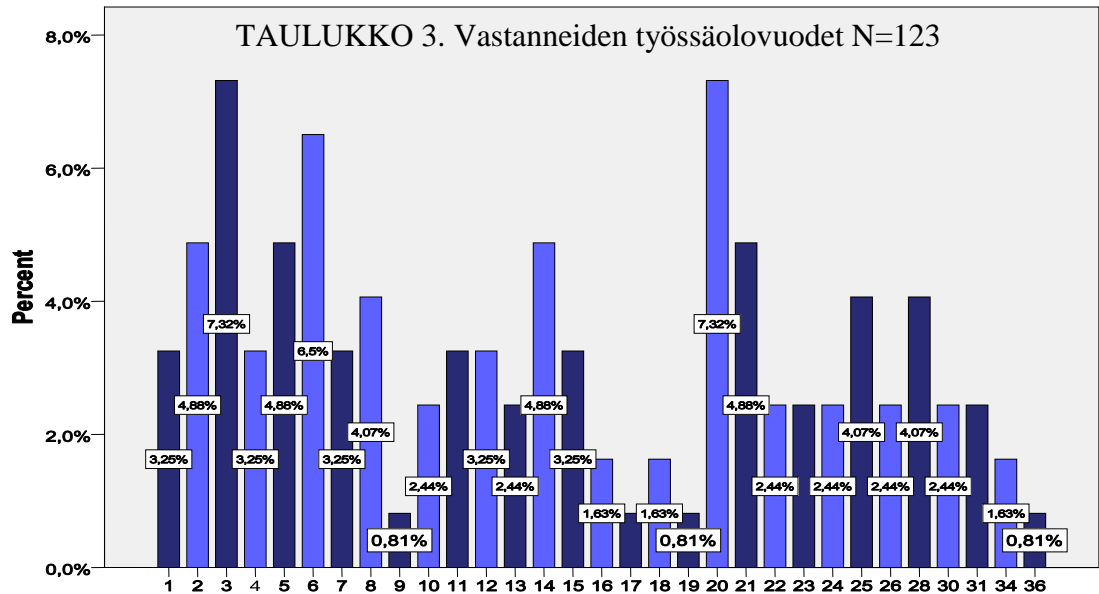
Ammattitutkintoa kysyttäessä, kyselyyn vastanneista 51,3 prosenttia oli diakoneja, diakonissoja tai sosionomi (amk)-diakoni. Seuraavaksi eniten vastanneista oli kirkon nuorisotyönohjaajia tai sosionomi (amk)-kirkon nuorisotyönohjaajia 37,4 prosenttia. Muita ammattitutkintoja kyselyyn vastanneilla oli muun muassa yhdistelmätutkinnot, esimerkiksi sosionomi (amk) – diakoni, jolla on myös kirkon nuorisotyönohjaajan ammattitutkinto 2,4 prosenttia, sekä diakoni, jolla on kirkon nuorisotyönohjaajan ammattitutkinto 2,4 prosenttia. Lisäksi vastanneilla oli seuraavia ammattitutkintoja: lähetyskasvatussihteeri, lastenohjaaja, yhteisöpedagogi sekä teologi.

TAULUKKO 2. Kyselyyn vastanneiden ammattitutkinnot

Kyselyyn vastanneet ovat työskennelleet seurakunnan palveluksessa yhdestä vuodesta 36 vuoteen. Vastanneista 41 prosenttia oli työskennellyt 1–10 vuotta seurakuntatyössä, 29 prosenttia vastanneista oli ollut 11–20 vuotta seurakuntatyössä, 25 prosenttia vastanneista oli työskennellyt 21–30 vuotta seurakuntatyössä ja 5 prosenttia oli ollut yli 30 vuotta seurakunnan palveluksessa.

TAULUKKO 3. Kyselyyn vastanneiden työssäolovuodet seurakunnan palveluksessa

Diakoniatyössä vastanneista työskenteli 47,2 prosenttia, varsinaisessa nuorisotyössä 15,4 prosenttia ja varhaisnuorisotyön puolella 9,8 prosenttia. Erityisnuorisotyön puolella vastanneista työskenteli 2,4 prosenttia. Muilla työaloilla kyselyyn vastanneista työskenteli 3,3 prosenttia. Muut työalat olivat lähetyksen kasvatussihteeri, lähetyssihteeri sekä lapsityö. Vastanneista 22,1 prosenttia vastasi useammasta työalasta, esimerkiksi nuorisotyöstä, varhaisnuorisotyöstä ja erityisnuorisotyöstä. Useammasta työalasta vastaavat työntekijät työskentelevät pääsääntöisesti pienemmissä seurakunnissa. Verratessamme vastanneiden ammattitutkintoja ja työaloja totesimme, että työntekijät ovat sijoittuneet tutkintojen vastaaville työaloille.

Mikkelin hiippakunnan seurakunnat ovat hyvin erilaisia. Hiippakunnan alueella on suuria seurakuntayhtymiä, joissa toimii jopa 9 diakonian viranhaltijaa sekä pieniä maalaisseurakuntia, joissa on vain yksi diakonin virka. Kahden diakoniatyöntekijän seurakuntia oli vastanneista 26 prosenttia ja yhden diakoniatyöntekijän seurakuntia oli vastanneista 21 prosenttia.

6.2 Työntekijöiden osallistuminen rippikoulutyöhön

Rippikoulun pitoon osallistui vastanneista 87,8 prosenttia. Vastaavasti 12,2 prosenttia vastaajista ei osallistu rippikoulun pitoon. Kaikista vastanneista diakoniatyöntekijöistä 22,4 prosenttia ja kaikista nuorisotyönohjaajista 5,3 prosenttia ei osallistu rippikoulun pitoon. Tutkimus osoittaa, että seurakunnat panostavat työntekijäresursseja rippikouluihin. Nuorisotyönohjaajista lähes kaikki ja diakoniatyöntekijöistä lähes neljä viidesosaa osallistuu rippikoulun pitoon.

Työntekijöistä 30 prosenttia opetti vuosittain kahdessa rippikoulussa. Vastauksissa oli jopa 12 rippikoulun opetukseen osallistunut työntekijä, joka toimi rippikouluissa tunti-vierailijana. Vastaajat jotka osallistuivat yhden, kahden tai kolmen rippikoulun opetukseen, osallistuivat joko tuntiopettajina tai täysivaltaisena tiimin jäsenenä.

Kyselylomakkeessa rippikoulun suunnitteluun osallistumista koskeneeseen kysymykseen vastattiin asteikolla en lainkaan – kokonaisvaltaisesti. Rippikoulun suunnitteluun osallistui ei lainkaan tai vähän 36,6 prosenttia. Suunnitteluun osallistui kokonaisvaltaisesti 36,6 prosenttia ja melko paljon 10,6 prosenttia. Tutkimustulokset osoittivat, ettei työntekijöiden määrä eikä työssäoloaika seurakunnassa vaikuta rippikoulujen suunnitteluun osallistumiseen. Sen sijaan havaitsimme työalojen välillä suuria eroja. Nuorisotyönohjaajat osallistuvat rippikoulun suunnitteluun huomattavasti enemmän kuin diakoniatyöntekijät. Nuorisotyönohjaajat osallistuvat suunnitteluun joko melko paljon tai kokonaisvaltaisesti, kun taas diakoniatyöntekijät osallistuvat suunnitteluun enimmäkseen ei lainkaan tai vähän. Suunnitteluun osallistumiseen ei vaikuta ainoastaan työntekijöiden haluttomuus tai ajanpuute, vaan myös perinne, jossa rippikoulua suunnittelevat papit ja nuorisotyönohjaajat.

Eri seurakunnissa on paljon eroja siinä, miten paljon diakoniatyölle annetaan tilaa rippikouluopetuksessa ja siinä halutaanko diakonia-työntekijä osaksi suunnittelutiimiä ja mukaan leirille yhdeksi tuntiopettajaksi. (Sosionomi (amk)-Diakoni)

Enemmistö kyselyyn vastanneista, 52 prosenttia osallistui rippikoulutyön toteuttamiseen tiimin jäsenenä yhdessä muiden työntekijöiden kanssa. Toiseksi eniten, 31 prosenttia osallistuttiin rippikoulutyön toteuttamiseen tuntiopettajana. Vastaajista 8 prosenttia

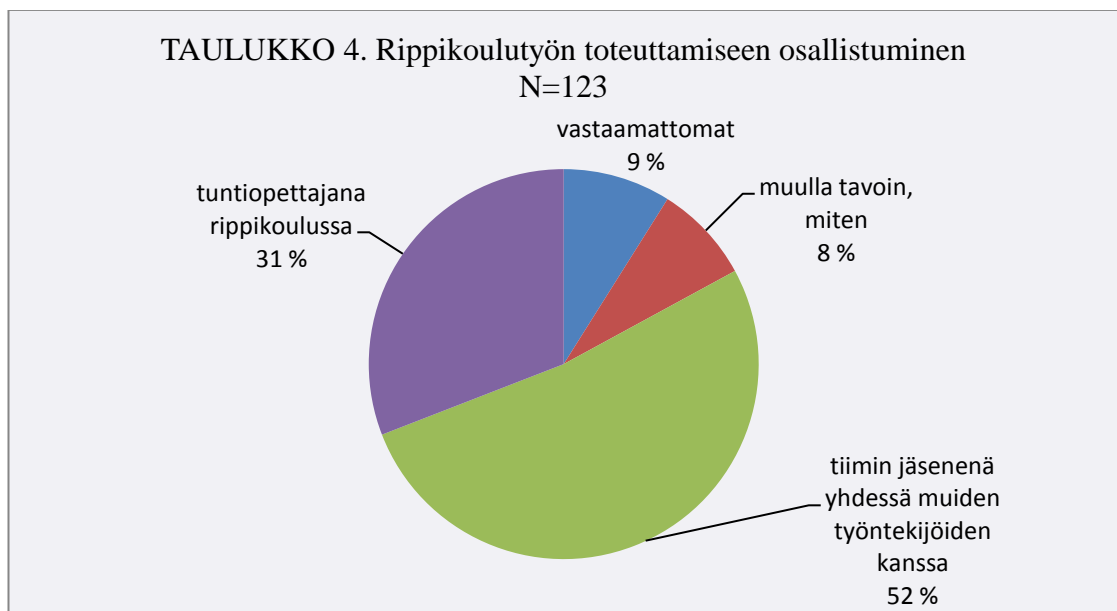
osallistui toteuttamiseen muulla tavoin. Muulla tavoin rippikoulutyön toteuttamiseen osallistuneet ovat vastanneet hallinnosta tai koko rippikoulutyöalasta tai järjestäneet käytännön asioita kuten palkanneet emännän rippikoululeirille. Yksi vastaajista oli myös toiminut rippikoululaisten tukihenkilönä. Vastaamatta jätti 9 prosenttia.

Nuorisotyönohjaajat osallistuivat rippikoulutyön toteuttamiseen pääsääntöisesti tiimin jäsenenä. Diakoniatyöntekijät osallistuivat rippikoulutyön toteuttamiseen enimmäkseen tuntiopettajana. Kyselyyn vastannut diakonissa koki jäävänsä vain vierailijaksi, jolloin diakoniaopetus jää irralliseksi osaksi rippikoulussa.

Diakonia tulee sitoa koko rippikouluopetukseen. Diakoniatyöntekijän 45 min. vierailu EI edistä diakonian tunnettavuutta – työntekijä on vierailija! (Diakonissa)

Diakoniatyöntekijöistä 11 (N=123) osallistui rippikoulutyön toteuttamiseen tiimin jäsenenä. Rippikoulutyön toteuttamiseen osallistumiseen ei vaikuta seurakunnan nuorisotyönohjaajien tai diakoniatyöntekijöiden lukumäärä eikä heidän ammattitutkintonsa.

TAULUKKO 4. Kyselyyn vastanneiden osallistuminen rippikoulutyön toteuttamiseen

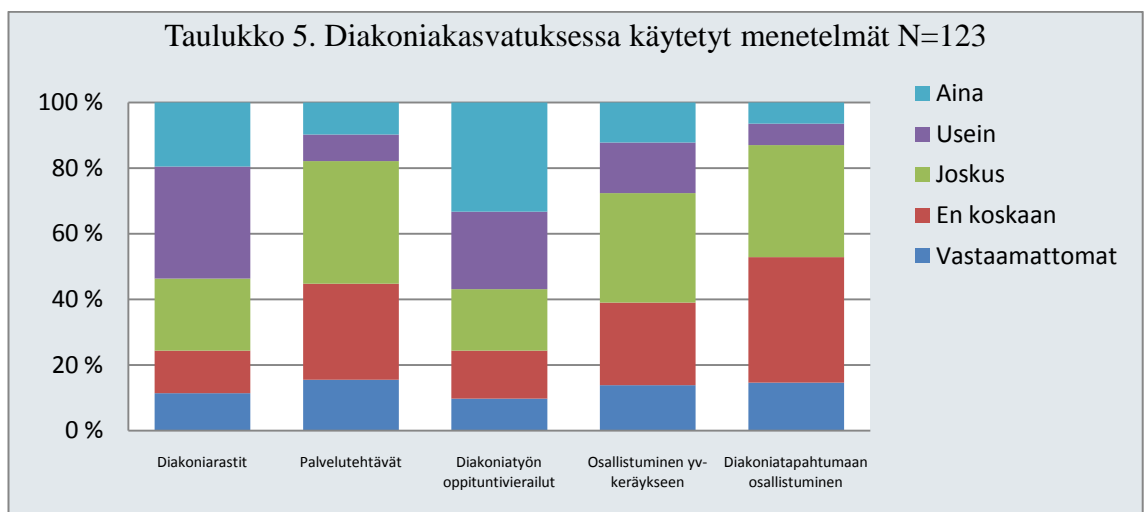
6.3 Menetelmien käyttö

Kyselyssä selvitettiin mitä menetelmiä rippikoulujen diakoniakasvatuksessa käytettiin. Kysymyksessä asteikkona oli en koskaan, joskus, usein ja aina. Annettuja menetelmiä olivat diakoniarastit, osallistuminen yhteisvastuukeräykseen, palvelutehtävät, diakonia-työn oppituntivierailu sekä diakonia tapahtumaan osallistuminen.

Rippikoulussa tapahtuvan diakoniakasvatuksen menetelmistä käytetyin oli diakonia-työntekijän oppituntivierailut. Vierailuja ilmoitti käyttävänsä usein tai aina 56,91 prosenttia. Diakonia-työntekijät käyttivät oppituntivierailuja enemmän kuin nuorisotyön-ohjaajat. Diakoniarastit sekä yhteisvastuukeräykseen osallistuminen olivat usein tai joskus käytettyjä menetelmiä. Diakoniarasteja käytettiin usein ja aina 53,66 prosenttia ja yhteisvastuukeräykseen osallistumista 27,65 prosenttia. Nuorisotyön-ohjaajat käyttävät diakoniarasteja menetelmänä useammin kuin diakonia-työntekijät, kun taas diakonia-työntekijät käyttivät yhteisvastuukeräykseen osallistumista useammin kuin nuorisotyön-ohjaajat.

Vastaajista 72,36 prosenttia ilmoitti, ettei käytä koskaan tai käyttää joskus diakonia-tapahtumaan osallistumista diakoniakasvatuksen menetelmänä. Palvelutehtävät diakoniakasvatuksen menetelmänä oli myös vähän käytetty, 66,67 prosenttia.

TAULUKKO 5. Työntekijöiden diakoniakasvatuksessa käyttämät menetelmät

Valmiiksi annettujen menetelmävaihtoehtojen lisäksi vastaajat saivat kirjoittaa avoimeen kysymykseen, mitä muita menetelmiä he olivat käyttäneet ja tarkentaa edellisiä vastauksia. Joissain seurakunnissa diakonia ja lähetystyö olivat yhdistäneet voimavaran- sa ja tekivät rippikouluissa yhteistyönä oppimiskokonaisuuksia, joissa käsiteltiin mo- lempia aiheita. Eräissä seurakunnissa diakonia- ja lähetystunnit oli toteutettu seuraavas- ti:

LOST = koko rippikouluikäryhmän lähetys- ja diakonia'päivä'. Tunti mo- lempia sortteja keväällä srk.virastolla. Paikalla lähetystyöstä ja diakonia- työstä vastaavat työalat. (Sosionomi (amk)-Kirkon nuorisotyön-ohjaaja)

Joulumyyjäisissä rippikoulutyön myyntipöydän tuotto menee diakonia ja lähetystyölle vuorovuosin. (Kirkon nuorisotyönohjaaja)

Vastaajat kertoivat käyttävänsä näytelmiä ja draamoja rippikouluopetuksessa:

Bibliodraaman avulla (esim. halvaantuneen parantuminen). (Pastori)

Erilaisten auttamistilanteiden demonstraatiot ja nuorten perustelut sille avunannon tavalle, jonka valitsivat. Eri rooleihin eläytyminen, erilaiset tunteet jne. (Diakonissa)

Näytelmiä, diakonisen tarinan kertomista ja sen kuuntelua eri rooleista kä- sin. (Diakoni)

Yksi vastaajista oli käyttänyt menetelmänä itsenäistä opiskelua:

Rippikoulun yhden osa-alueen rippikoululaiset suorittivat netissä itsenäi- sesti, tutustuen mm. yhteisvastuukeräykseen ja sen kohteisiin, Kirkon Ul- komaan avun sivuille ja mm. toisenlaisiin lahjoihin yms. (Diakoni)

6.4 Materiaalin käyttö

Diakoniakasvatuksen materiaalina oli käytetty Raamattua, Katekismusta, virsikirjaa, rippikoulun opettajille tarkoitettuja oppaita sekä rippikoululaisen oppikirjoja. Muina materiaaleina oli käytetty esimerkiksi Yhteisvastuukeräyksen, Kirkon Ulkomaanavun sekä Suomen Lähetysseuran rippikoulumateriaaleja, esimerkiksi:

Yhteisvastuukeräyksen ja KUA:n tuottamia materiaaleja mahdollisuuksien mukaan. Lisäksi on vuosien varrella tullut itse kehiteltyä tarvitsemaansa materiaalia, kuten diakoniaratoja ja perinteisiä opetusmateriaalia. (Sosionomi (amk)-Kirkon nuorisotyönohjaaja)

Omassa seurakunnassa koottua powerpointtia diakoniasta. Raamattua. Rippikoulu oppikirjoja. Kerron sinulle tarinan kirjaa. Yhteisvastuu aiheisia rasteja. Urbaani unelma palvelutapahtuman dvd:tä ajankohtaisten ja nuorekkaiden palvelumahdollisuuksien esimerkkinä. (Sosionomi (amk)-Kirkon nuorisotyönohjaaja)

Monet työntekijät olivat koonneet käyttämänsä rippikouluopetusmateriaalin itse monista eri lähteistä. Lähteinä oli käytetty muun muassa Internetistä löytyvää tietoa ja diakoniatiimin kanssa yhdessä koottuja materiaaleja. Materiaalina käytettiin myös hiippakuntien ja seurakuntien diakoniatyön tuottamia esitteitä. Oppitunneilla käytettiin lisäksi toiminnallisia menetelmiä:

Meillä on diakoniatiimissä rakennettu Power Point ohjelma meidän diakoniasta, jota enimmäkseen käytetään. Aikaisemmin oli kalvoja, dioja, musiikkia, Raamatusta tekstejä ym. Oppikirjoja olen käyttänyt melko vähän. Mielummin käytännön esimerkkejä ja oman työn kautta. (Diakonissa)

Vähemmän kirjallista, enemmän toiminnallista. Tekemällä jää kiva maku, oppii hauskemmin, kuin kuuntelemalla. Ehkä pätkiä tai sopivia pikku tarinoita eri lähteistä: tietty Raamattu, Nuotiotarinoita kirja, nuorten keskuksen rippikouluun tarkoitettuja tarinakirjoja. Olen käyttänyt myös peittokerhoni materiaalia: olemme 15 v. tehneet villapeittoja äiti Teresan työhön Intiaan aikuis- ja vanhusryhmässä. Vien riparille irrallisia lappuja, joista nuoret tunnin lopuksi suunnittelevat peiton asettamalla värikkäät laput (18 x 18 cm) mieleiseensä järjestykseen lattialle ja kiinnittävät ne hakaneuloilla yhteen. Talvikaudella peittokerho sitten ompelee nuorten peiton kasaan ja se lähetetään Intiaan. Käytännön panos kansainväliseen diakoniaan. (Diakoni)

Kysymykseen millaista materiaalia toivoisit työvälineeksi diakoniakasvatukseen, vastattiin monipuolisesti. Osa vastaajista koki, että materiaalia diakoniakasvatuksesta on riittävästi ja helposti saatavilla. Ainoastaan ajan puute oli esteenä uuteen materiaaliin perehtymiseen ja sen käyttöönottoon:

Nykyään materiaalia on tarjolla erittäin hyvin, kun on käytössä netit ja kaikki kirjallisuus. Jos vain aikaa on etsiä, niin löytyy paljon materiaalia, mistä ammentaa. (Diakonissa)

Aika hyvää materiaalia on jo saatavilla, toivoisin, että itselläni olisi enemmän aikaa perehtyä niihin. Sosionomi (amk) -Kirkon nuorisotyönohjaaja)

Toiveet uudesta materiaalista jakautuivat selkeästi kolmeen eri osa-alueeseen: suoraan nuorille suunnattuun, nuorten elämään ja uusia ideoita virikemateriaalin. Nuorille suunnatun materiaalin toivottiin olevan esimerkiksi aiheeseen liittyvä pieni kirja, jonka voi antaa lahjaksi nuorille ja nuorten omaan elämään liittyviä tietopaketteja. Kolmantena toivottiin uusia helppokäyttöisiä virikkeitä tuntien pitoon. Lisäksi toiminnallisten materiaalien toivottiin sisältävän käytännön harjoitteita ja tehtäviä, jotka haastavat nuorta ajattelemaan.

6.5 Diakoniakasvatus rippikoulussa

Kysymyksessä minkä verran työntekijät käsittelevät rippikoulussa diakonian osa-alueita, vaihtoehtoiksi annettiin: vanhuset, kriisityö, kansainvälinen diakonia, vammaiset, taloudelliset vaikeudet, yhteisvastuukeräys, sielunhoito, ruokapankki, päihteet ja mielenterveys? Asteikkona käytettiin: en ollenkaan, vähän, jonkin verran, melko paljon ja paljon. Diakoniatyöntekijät käsitelivät rippikouluissa seuraavia osa-alueita: kriisityö, vanhuset sekä mielenterveys enemmän kuin nuorisotyönohjaajat. Muiden osa-alueiden käsittelyssä ei ollut merkittävää eroavaisuutta diakoniatyöntekijöiden ja nuorisotyönohjaajien välillä. Kysyttäessä kuinka paljon työntekijät käsitelivät eri osa-alueita rippikoulussa, enemmistö vastaajista, 29,3 prosenttia käsitelivät melko paljon ja paljon yhteisvastuukeräyksen osa-alueita. Toiseksi oli käsitelty päihteistä 28,5 prosenttia. Kolmanneksi eniten 27,6 prosenttia käsiteltiin taloudellisia vaikeuksia. Ruokapankkia, 4,1 prosenttia ja kriisityötä, 8,9 prosenttia, oli kaikista vähiten käsitelty osa-alue rippikoulussa.

Verratessa miesten ja naisten käsittelemiä osa-alueita rippikoulussa, suurimmat erot sukupuolien välillä olivat mielenterveys ja yhteisvastuun käsittelyssä. Naiset käsitelivät enemmän mielenterveys ja yhteisvastuu osa-alueita. Kun taas sielunhoidon osa-alueita miehet käsitelivät joko melko paljon tai paljon. Miehet käsitelivät eri osa-alueita tasaisemmin, kun taas naiset selkeästi painottivat eri osa-alueiden käsittelyä.

Yli 20 vuotta työssä olleet seurakunnan työntekijät käsittelivät rippikoulussa osa-aluetta vammaiset selkeästi enemmän, kuin ne, joilla oli vähemmän työkokemusta. Työntekijät, jotka ovat olleet töissä yhdestä yhdeksään vuotta käsittelevät yhteisvastuukeräystä, kansainvälistä diakoniaa ja taloudellisia vaikeuksia enemmän kuin pidempään työskennelleet.

Seuraavilla väittämillä pyrittiin selvittämään työntekijän mielipiteitä omista käsityksistä diakoniasta ja diakoniakasvatuksesta rippikoulussa. Väittäminä olivat: Työntekijänä osaan hyödyntää rippikoulua diakoniakasvatuksen välineenä, rippikouluopetus edistää ajatusta, että vastuu diakoniasta kuuluu kaikille, rippikoulussa diakoniakasvatus on läsnä koko ajan, rippikouluopetus tukee lähimmäisenrakastamista ja heikommista huolehtimista, rippikoulu avaa nuorille mahdollisuuden toimia diakoniatyössä, diakoniakasvatus kuuluu kaikille työntekijöille, diakoniakasvatukselle rippikouluopetuksessa on riittävästi aikaa, nuoret eivät sitoudu vapaaehtoistoimintaan ilman henkilökohtaista kontaktia työntekijään, rippikoulua ei nähdä merkittävänä diakoniakasvatuksen mahdollisuutena. Asteikkona käytettiin: täysin eri mieltä, melko eri mieltä, ei eri, ei samaa mieltä, melko samaa mieltä, täysin samaa mieltä. Työntekijät kokivat osaavansa hyödyntää rippikoulua diakoniakasvatuksen välineenä. Naisista 66,6 prosenttia koki osaavansa hyödyntää rippikoulua diakoniakasvatuksessa ja miehistä 45,5 prosenttia. Rippikoulu nähtiin tilaisuutena, joka avaa nuorille mahdollisuuden toimia diakoniatyössä, melko ja täysin samaa mieltä tästä oli naisista 46,7 prosenttia ja miehistä 36,4 prosenttia. Tämän näkemyksen jakoivat erityisesti nuorisotyönohjaajat.

Näen rippikoulun diakoniakasvatuksen merkittäväksi diakonian työmuodoksi. Jos rohkenemme kääntää katsemme pitkälle tulevaisuuteen, ovat he (rippikoululaiset) aktiiviseurakuntalaisiamme. (Sosionomi (amk) - Diakoni)

Rippikoulu nähdään merkittävänä diakoniakasvatuksen mahdollisuutena. Miehistä 45,5 prosenttia oli melko samaa mieltä ja naista 36,7 prosenttia oli melko ja täysin samaa mieltä. Miehistä 72,7 prosenttia oli sitä mieltä, että rippikouluopetus edistää ajatusta, että vastuu diakoniasta kuuluu kaikille ja naisista 58 prosenttia. Vastausten perusteella diakoniakasvatus kuuluu kaikille työntekijöille ja tukee lähimmäisen rakastamista ja heikommista huolehtimista. Työntekijät kokivat, että rippikoulussa ei käsitellä riittävästi diakoniakasvatusta ja tämä korostui yli 20 vuotta työssä olleiden vastauksista. Nuoriso-

työnohjaajat näkivät, että diakoniakasvatus on läsnä rippikoulussa koko ajan. Diakonityöntekijät olivat asiasta eri mieltä.

Diakoniakasvatus on tärkeä osa rippikoulun kokonaisuutta, se ei saisi jäädä irralliseksi muusta. (Sosionomi (amk) -Diakoni)

Kaikkialla ei ymmärretä diakoniakasvatuksen merkitystä. Joillekin diakoniakasvatus rippikoulussa on vain välttämätön paha, jota pitää opettaa. (Kirkon nuorisotyönohjaaja)

Diakonia olisi rippikoulun punainen lanka, jonka kautta kaikki muu katsotaan. (Kirkon nuorisotyönohjaaja)

Väittämään nuoret eivät sitoudu vapaaehtoistoimintaan ilman henkilökohtaista kontaktia työntekijään, vastanneista miehistä 90,9 prosenttia oli väittämän kanssa samaa mieltä ja naisista 78,9 prosenttia. Diakonityöntekijöiden ja nuorisotyönohjaajien mielipiteiden välillä ei ollut merkittävää eroavaisuutta.

Kyselyssämme tarkastelimme diakoniakasvatusta neljästä eri lähtökohdasta. Lähtökohdat nousivat aikaisempien tutkimusten ja eri diakoniakasvatuksen määritelmien pohjalta. Näiden mukaan diakoniakasvatus on tiedon jakamista, vastuuseen saattamista, ohjattua toimintaa ja omaehtoista toimintaa. Tärkeimpänä rippikoulun diakoniakasvatuksessa nähtiin tiedon jakaminen. Vastaukset painottuivat pääosin asteikolla melko samaa mieltä ja täysin samaa mieltä. Omaehtoista toimintaa ei nähty yhtä merkittävänä kuin muita osa-alueita. Diakonityöntekijöiden ja nuorisotyönohjaajien välisissä mielipiteissä ei ollut huomattavaa eroa.

Kysymyksessä mikä diakoniakasvatuksessa on keskeistä, väittäminä olivat: opettaa diakonian perusteista, opettaa käytännön diakoniatyöstä, opettaa kristillisiä arvoja, opettaa kristillistä ihmiskuvaa, kertoa hädästä, kertoa kristityn vastuusta suhteessa hätää, kertoa diakonisesta elämän tavasta, aktiiviseen toimintaan tukeminen ja rohkaisu, kansainvälisyyteen liittyvät kysymykset ja erilaisuuteen liittyvät kysymykset. Asteikkona käytettiin: täysin eri mieltä, melko eri mieltä, ei eri, ei samaa mieltä, melko samaa mieltä, täysin samaa mieltä. Diakoniakasvatuksen keskeisistä sisällöistä tärkeimpänä pidettiin opettaa kristillisiä arvoja sekä erilaisuuteen liittyvät kysymykset. Vastaajista naiset pitivät kansainvälisyyteen liittyviä asioita merkittävinä. Nuorisotyönohjaajat eivät nähneet kansainvälisyyttä tärkeänä diakoniakasvatuksessa. Miesten mielestä aktiiviseen toimintaan

taan tukeminen ja rohkaisu sekä diakonian perusteiden opettaminen oli diakoniakasvatuksessa keskeistä. Nuorisotyönohjaajien mielestä opettaa käytännön diakoniaa ja hädestä kertominen nähtiin vähiten merkityksellisinä diakoniakasvatuksen sisältönä.

Minusta on tärkeä kertoa ihmisarvosta! Ja Jumalan rakkaudesta vaikka mitä elämässä tapahtuisikin. Ja että teemme jatkuvasti valintoja. Käytän aikaa myös kertoen yksinäisyydestä, ihmissuhdeongelmista, väkivallasta, syrjäytymisestä, työttömyydestä... (Diakonissa)

6.6 Koulutustarve

Koulutusta kaivattiin erityisesti nuoren kohtaamiseen ja käytännön opetustilanteisiin. Osa vastaajista koki etäännyneensä nuorten maailmasta ja toivoi tietoa nuorisokulttuurista. Koulutuksen toivottiin olevan alueellista, rovastikunta tai hiippakunta tasolla, joka olisi nuorisotyönohjaajille ja diakoniatyöntekijöille yhteisesti suunnattua.

Toiveina oli myös, että koulutuksissa kiinnitettäisiin huomiota elämyksellisiin, kokemuksellisiin ja toiminnallisiin menetelmiin.

Tietoa elämyksellisestä ja kokemuksellisesta oppimistavasta. (Diakoni)

Koulutustarvetta oli lisäksi nuorten sitouttamisesta vapaaehtoistoimintaan seurakunnassa.

Olisi hienoa jonain päivänä saada nuorten diakoninen toimintaryhmä. Rippikoulu kontakti on yksi mahdollisuus tähän, kuitenkin diakoniakasvatuksen täytyisi jollain tavalla herättää nuorten mielenkiinto ja saada heidät itse aktiivisiksi. (Sosionomi (amk)-Kirkon nuoriso-työnohjaaja)

Osa työntekijöistä ei koe tarvitsevansa koulutusta tällä hetkellä.

En tällä hetkellä kaipaa erillistä koulutusta, mutta joskus voisi olla paikallaan aiheen ideointi esim. diakoniatyöntekijöiden päivillä. (Sosionomi (amk)-Diakoni)

7 DIAKONIAKASVATUS MIKKELIN HIIPPAKUNNAN RIPPIKOULUISSA

7.1 Keskeiset tutkimustulokset

Tutkimuksella haluttiin selvittää Mikkelin hiippakunnan alueella rippikouluissa tapahtuvaa diakoniakasvatusta. Diakoniakasvatus nähdään kuuluvan kaikille seurakunnan työntekijöille sekä työmuodoille. Tutkimus osoitti, että diakoniakasvatus nähdään merkittävänä, mutta sille ei ole annettu riittävästi riittäväsi aikaa rippikouluissa. Diakoniakasvatusta ja diakoniaa käsitellään rippikouluissa monipuolisesti. Samaan tutkimustulokseen tulivat myös Kosonen & Kosonen (2006) tutkiessaan Kuopion hiippakunnan alueen rippikouluissa tapahtuvaa diakoniakasvatusta.

Yllättävä tutkimustulos oli, että työntekijöiden osallistuminen rippikoulun suunnitteluun oli vähäistä. Rippikoulun suunnitteluun osallistui ei lainkaan tai vähän 36,6 prosenttia. Suunnitteluun osallistui kokonaisvaltaisesti 36,6 prosenttia ja melko paljon 10,6 prosenttia. Kysymyksen tulokset ovat huolestuttavia, koska rippikoulun suunnittelu pitäisi olla pitkäjänteistä sekä huolellista. Tutkimus osoittaa, että suunnittelun merkitystä ei nähdä tärkeänä.

Tutkimustuloksista selvisi, että diakoniakasvatuksessa käytetään materiaaleina niin rippikouluopetukseen tarkoitettuja oppikirjoja kuin myös muuta materiaalia. Muina materiaaleina olivat yhteisvastuukeräyksen, KUA:n ja alueellisesti toimitetut materiaalit ja esitteet. Rippikoululaisille ja opettajille suunnatut kirjat käsitelivät diakoniaa vaihtelevasti. Rippikoululaisten oppikirjoissa diakoniaa oli pääosin käsitelty niukasti, mutta opettajien oppaissa toiminnallisia menetelmiä ja vinkkejä aiheen käsittelyyn oli melko hyvin.

Menetelminä diakoniakasvatuksessa käytettiin niin toiminnallisia menetelmiä kuin myös luentotyypistä opetusmenetelmää. Diakoniatyön oppituntivierailut oli annetuista menetelmävaihtoehdoista käytetyin. Tutkimus osoittaa, että diakonian oppituntivierailut ovat selkeästi diakoniatyöntekijöiden erityisosaamista ja näin ollen rippikouluissa heidän vastuualueitaan. Toiminnallisista menetelmistä käytetyin oli diakoniarastit. Diakoniarasteja käyttivät huomattavasti enemmän nuorisotyöhjaajat kuin diakoniatyönte-

kijät. Toiminnalliset menetelmät ovat nuorisotyönohjaajien erityisosaamista. Tutkimuksen tulokset rippikouluun toteuttamisen osallistumisesta osoittivat, että diakoniatyöntekijät olivat rippikouluissa pääosin tuntivierailijoina.

7.2 Johtopäätökset

Tutkimuksemme on ollut selvittävä ja kartoittava tutkimus. Diakoniakasvatuksen roolista rippikoulussa on saatu uutta tietoa. Asettamiimme tutkimusongelmiin on saatu vastauksia. Tutkimusaiheemme on ajankohtainen, koska viime vuosien aikana on kiinnitetty erityistä huomiota nuorten osallistumiseen diakoniat toimintaan. Tämä on tullut ilmi muun muassa Nuorten Keskus ry:n vuonna 2009 päätökseen saadussa nuorten diakoniakasvatushankkeessa, jossa pyrittiin luomaan malleja diakoniakasvatuksen toteuttamiselle.

Vapaaehtoisten vastuunkantajien määrä laskee seurakunnissa. Samalla vapaaehtoisten keski-ikä nousee. Nuorisotyö ja etenkin rippikoulutyö mahdollistaisivat luontevan kanavan diakoniatyön vapaaehtoisten rekrytoinnille. Mielestämme tätä tilaisuutta ei saisi jättää käyttämättä. Nuorten toimintaan tulisi luoda uusia toimintamalleja, joilla olisi diakonisia ulottuvuuksia yhteistyössä muiden työalojen kanssa. Tämä edellyttää työntekijöiden asennemuutosta ja uusien toimintatapojen löytämistä.

7.3 Tutkimuksen luotettavuus

Tutkimuksen luotettavuutta tulisi aina arvioida. Arviointia varten on olemassa erilaisia mittaus- ja tutkimustapoja. Reliaabelius tarkoittaa mittaustulosten toistettavuutta eli tulosten tarkkuutta. Mittatuloksista tulisi saada aina sama tulos. Validius tarkoittaa tutkimusmenetelmän kykyä mitata täsmälleen sitä, mitä on tarkoitus mitata. Tutkimuksen luotettavuutta voi heikentää kysymyksien väärin ymmärtäminen, vastauksien merkitseminen kyselylomakkeeseen väärin tai tutkijan virheet tietojen tallentamisvaiheessa. (Hirsjärvi ym. 2009, 231–233.)

Tutkimuksen luotettavuus on mielestämme kohtalaisen hyvä, sillä kyselylomakkeen avulla tutkimus voidaan toistaa samanlaisena ja eri tutkijoiden tutkimustulokset olisivat

yhtenäiset riippumatta kyselyn suorittajasta. Kyselylomakkeen kysymykset olivat enimmäkseen strukturoituja tai puolistrukturoituja, jotta tulokset säilyisivät samanlaisina tutkijasta riippumatta. Tutkimuksen luotettavuutta heikensi se, että kaikki tutkimukseen osallistuneet eivät vastanneet joka kysymykseen. Tällöin vastaamattomien vastausprosentti vaihteli eri kysymyksissä. Avoimissa kysymyksissä reliaabelius on heikko. Vastausten teemoittamisesta vastaa tutkija ja jokaisella on oma tapansa nähdä vastauksista nousevat asiat. (Hirsjärvi ym. 2009, 193–201.)

Pyrimme ehkäisemään oman vaikutuksemme tutkimustuloksiin kirkon työntekijöinä, valitsemalla kyselylomakkeen tutkimuksen menetelmäksi. Tutkimustulosten tarkastelussa täytyy kiinnittää erityisesti huomiota tutkijoiden ammatilliseen taustaan. Pitkä työhistoria kirkon nuorisotyönohjaajana olisi voinut vaikuttaa tulosten tarkasteluun. Tästä syystä emme valinneet menetelmäksi esimerkiksi haastattelua.

Tutkimuksen validius oli joidenkin mittareiden kohdalla heikko. Kahden kysymyksen kohdalla vastaajat pystyivät valitsemaan useamman vaihtoehdon, vaikka tarkoituksena oli valita vain yksi vaihtoehto. Kysymykset olivat ammattitutkinto- ja työalakisymys, joillakin vastaajilla oli useampi ammattitutkinto ja vastuu useammista työaloista. Nämä vaikeuttivat vastausten tulkintaa.

Tutkimuksesta saadut tulokset ovat tasapainossa teoriapohjan ja omien näkemystemme kanssa. Kyselylomakkeen vastauksista saimme vastauksia tutkimusongelmasta nouseviin kysymyksiin.

7.4 Jatkotutkimusaiheet

Tutkimuksessamme selvitettiin miten diakoniakasvatus toteutuu Mikkelin hiippakunnan rippikouluissa. Lähtökohta tutkimuksessa oli työntekijäkeskeinen. Mielenkiintoista olisi tutkia nuoren näkökulmasta diakoniakasvatuksen toteutuminen rippikoulussa. Näkevätkö nuoret diakoniakasvatuksen merkityksen yhtä tärkeänä kuin työntekijät ja kuinka paljon aihe on esillä rippikoulussa nuoren näkökulmasta katsottuna. Nuorten osallistumista vapaaehtoistyöhön olisi myös mielenkiintoista tutkia. Tarjoaako tämän päivän

diakoniatyö nuorille mahdollisuuden toimia vapaaehtoistyössä ja tavoittaako tieto vapaaehtoistyöstä nuoret.

Tutkimuksemme mukaan työntekijät kaipaavat materiaalia rippikoulussa tapahtuvaan diakoniakasvatukseen. Työntekijöiden virikemateriaalipaketti olisi mahdollista luoda kehittämishankkeena.

LÄHTEET

Aalto, Mikko 2002. Elämän puu, opettajan kirja. Helsinki: Kirjapaja.

Aalto, Mikko; Heikkilä Lasse; Anne-Mari, Kaskinen; Miettinen, Jussi; Puhakka, Päivi & Riikonen, Teuvo 2002. Elämän puu, Rippikoululaisen kirja. Helsinki: Kirjapaja.

Antikainen, Ari 1998. Kasvatus, elämäntietä ja yhteiskunta. 1. painos. Porvoo: WSOY.

Elämä – usko – rukous 2001. Rippikoulusuunnitelma 2001. Suomen ev.lut. kirkon julkaisuja 2001:10. Kirkkohallitus: Kirkon kasvatusasiain keskus.

Engström, Katarina; Pyysiäinen, Markku; Repo, Hannele & Ryhänen Timo 2002a. Ohjaajan ripari. Helsinki: WSOY.

Engström, Katarina; Pyysiäinen, Markku; Repo, Hannele & Ryhänen Timo 2002b. Oma ripari. Helsinki: WSOY.

Hakala, Pirjo 2002. Sielunhoidon suuntaukset ja diakonia. Teoksessa Latvus Kari & Elenius Antti (toim.) Auttamisen teologia. Helsinki: Kirjapaja, 231–255.

Heinonen, Veikko 1989. Kasvatustieteen perusteet. Jyväskylä: Gummerus.

Hietamies, Leena 1990. Seurakunnan luottamushenkilön perustieto. Vammala: SKSK-Kustannus.

Hirsjärvi, Sirkka 1997. Kasvatusta koskevia peruskäsitteitä. Teoksessa Hirsjärvi, Sirkka & Huttunen, Jouko Johdatus kasvatustieteeseen. Helsinki: WSOY, 31–42.

Hirsjärvi, Sirkka & Huttunen, Jouko 1997. Kasvuympäristöt ja suomalainen kasvatus- ja koulutusjärjestelmä. Teoksessa Hirsjärvi, Sirkka & Huttunen, Jouko Johdatus kasvatustieteeseen. 4.–5. painos. Helsinki: WSOY, 18–28.

- Hirsjärvi, Sirkka; Remes, Pirkko & Sajavaara Paula 2009. Tutki ja kirjoita. 15. uusittu painos. Helsinki: Tammi.
- Hirvonen, Ritva 2002. Hiippakunnallinen ja rovastikunnallinen diakoniatyö. Teoksessa Helosvuori Riitta, Koskenvesa Esko, Niemelä Pauli & Veikkola Juhani (toim.) Diakonian käsikirja. Helsinki: Kirjapaja, 281–293.
- Honkkila, Antero 2002. Seurakuntadiakonia. Teoksesta Helosvuori Riitta, Koskenvesa Esko, Niemelä Pauli & Veikkola Juhani (toim.) Diakonian käsikirja. Helsinki: Kirjapaja, 269–280.
- Huotari, Voitto 1992. Elävä seurakunta – seurakuntatyön käsikirja. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino.
- Innanen, Tapani 2009a. Rippikoulun opetussuunnitelma ja asema uskonto-kasvatuksessa. Teoksessa Innanen Tapani & Niemelä Kati (toim.) Rippikoulun todellisuus. Kirkon tutkimuskeskuksen julkaisuja 107. Tampere: Kirkon tutkimuskeskus, 16–34.
- Innanen, Tapani 2009b. Elämän, uskon ja rukouksen opettamista ja oppimista 2000-luvu alussa. Teoksessa Innanen Tapani & Niemelä Kati (toim.) Rippikoulun todellisuus. Kirkon tutkimuskeskuksen julkaisuja 107. Tampere: Kirkon tutkimuskeskus, 352–368.
- Jolkkonen, Jari 2004. Rippikoulu ja konfirmaatio luterilaisen kasteteologian näkökulmasta. Teoksesta Aaltonen Heli, Pruuki Lassi & Saarinen Pekka (toim.) Rippikoulun käsikirja. Helsinki: Kirjapaja, 9–33.
- Junkkaala, Timo & Junkkaala, Marjatta 2002a. Tunnetko tien, opettajan kirja. Helsinki: Kirjapaja.
- Junkkaala, Timo & Junkkaala, Marjatta 2002b. Tunnetko tien, rippikoulun oppikirja. 4. painos. Helsinki: Kirjapaja.

- Jääskeläinen, Ilkka 2002. Diakoniatoiminnan muodot. Teoksessa Helosvuori Riitta, Koskenvesa Esko, Niemelä Pauli & Veikkola Juhani (toim.) Diakonian käsikirja. Helsinki: Kirjapaja, 192–232.
- Kansanaho, Erkki & Hissa, Pentti 1979. Palveleva kirkko. Pieksämäki: Sisälähetysseuran kirjapaino Raamattutalo.
- Kirkkojärjestys 1991/1055, 8.1.1991. Viitattu 3.9.2010
[http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1993/19931055?search\[type\]=pika&search\[pika\]=kirkkojarjestys](http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1993/19931055?search[type]=pika&search[pika]=kirkkojarjestys).
- Kirkkolaki 1993/1054, 26.11.1993. Viitattu 3.9.2010
[http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1993/19931054?search\[type\]=pika&search\[pika\]=kirkkolaki](http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1993/19931054?search[type]=pika&search[pika]=kirkkolaki).
- Koivisto, Johanna; Paalanen, Helena & Siukonen Antti 2010a. Ihan sama – Eilen, tänään ja ikuisesti. Helsinki: Nuorten Keskus ry.
- Koivisto, Johanna; Paalanen, Helena & Siukonen Antti 2010b. Ihan sama – Eilen, tänään ja ikuisesti. Opettajan opas. Helsinki: Nuorten Keskus ry.
- Kokkonen, Jarmo; Paananen, Terhi & Pirttimaa, Kati 2005. Quo vadis? Kirja opettajalle rippikouluun. Helsinki: Otava.
- Kokkonen, Jarmo; Paananen, Terhi & Pirttimaa, Kati 2006. Quo vadis? Uskon käsikirja rippikoululaiselle. Helsinki: Otava.
- Koskenvesa, Esko 2002. Diakonia kirkon elämässä ja toiminnassa. Teoksessa Helosvuori Riitta, Koskenvesa Esko, Niemelä Pauli & Veikkola Juhani (toim.) Diakonian käsikirja. Helsinki: Kirjapaja, 35–58.
- Kosonen, Marjaana & Kosonen, Pekka 2006. Tiedon jakamista ja osallisuuteen kutsu-
mista. Diakonia-ammattikorkeakoulu. Diak itä, Pieksämäki. Sosiaalialan
koulutusohjelma. Opinnäytetyö.

- Muhonen, Mervi & Tirri, Kirsi 2008. Mitä on kristillinen kasvatus? Teoksessa Jouko Porkka (toim.) Johdatus kristilliseen kasvatukseen. Helsinki: LK-kirjat, 63–82.
- Niemelä, Kati 2009. Rippikoulun todellisuus. Teoksessa Innanen Tapani & Niemelä Kati (toim.) Rippikoulun todellisuus. Kirkon tutkimuskeskuksen julkaisuja 107. Tampere: Kirkon tutkimuskeskus.
- Latvus, Kari 2007. Auttajan viran alkuperän uusi tulkinta. Teoksessa Latvus Kari & Elenius Antti (toim.) Auttamisen teologia. Helsinki: Kirjapaja, 52–82.
- Latvus, Kari 2010. Yliopistonlehtori ja dosentti teologisessa tiedekunnassa eksegetiikan osastolla, Helsingin yliopisto. Helsinki. Sähköpostiviesti 4.10. Vastaanottaja Marjo Hänninen. Tuloste tekijän hallussa.
- Launonen, Pekka 2008. Kasvattava ja palveleva kirkko – kristillinen lapsi- ja nuorisotyö historian murrosvaiheessa. Teoksessa Porkka Jouko (toim.) Johdatus kristilliseen kasvatukseen. Helsinki: Lasten Keskus, 221–234.
- Nivala, Mauno 2005. Nuorisodiakonia ja kirkon erityisnuorisotyö. Teoksessa Paananen Terhi & Tuominen Hans (toim.) Nuorisotyön käsikirja. Helsinki: Kirjapaja, 138–146.
- Obafemi, Maria 2002. Diakoniakasvatus: diakoniseen palveluun saattamista. Diakonian koulutusohjelman opinnäytetyö. Lahden ammattikorkeakoulu, Diakonian instituutti.
- Porkka, Jouko 2008. Kirkon kasvatustoiminta yhtenäiskulttuurista postmoderniin. Teoksessa Porkka Jouko (toim.) Johdatus kristilliseen kasvatukseen. Helsinki: Lasten Keskus, 153–220.
- Poutiainen, Matti 2001. Rippikouluopas, elämä – usko – rukous, seurakuntayhteys. Helsinki: Kirkkohallitus / Toiminnallinen osasto.

- Pruuki, Heli & Pruuki, Lasse 2002a. Löytöretki, rippikoululaisen kirja. Helsinki: Nuorten Keskus.
- Pruuki, Heli & Pruuki, Lasse 2002b. Löytöretki, rippikoulun ohjaajien opas. Helsinki: Nuorten Keskus.
- Pruuki, Lasse 2010. Rippikoulu pikkujättiläinen. Helsinki: LK-kirjat / Lasten Keskus.
- Puolimatka, Tapio 2008. Arvojemme juuret. Teoksessa Porkka Jouko (toim.) Johdatus kristilliseen kasvatukseen. Helsinki: Lasten Keskus, 15–62.
- Raamattu. Suomen evankelis-luterilaisen kirkon kirkolliskokouksen vuonna 1992 käyttöön ottama suomennos. Pieksämäki: Sisälähetysseuran kirjapaino Raamattutalo.
- Rinne, Risto, Kivirauma, Joel & Lehtinen, Erno 2004. Johdatus kasvatustieteiseen. 5. uudistettu painos. Juva: WSOY.
- Rissanen, Antero 1998. Rippikoulun ja konfirmaation kehitys. Teoksessa Rissanen, Antero (toim.) Kartalla. Rippikoulun käsikirja. Helsinki: Kirkon kasvatusasiainkeskus, 17–21.
- Seppälä, Jarkko 1998. Rippikoulun ja konfirmaation kehitys. Teoksessa Rissanen Antero (toim.) Kartalla. Rippikoulun käsikirja. Helsinki: Kirkon kasvatusasiainkeskus, 17–79.
- Sihvo, Jouko 1969. Diakonia – kutsumus ja ammatti. Helsinki: WSOY.
- Sollamo, Raija 2007. Diakoonia juured piiblis. Teoksessa Riho Saard (toim.) Diakoonia käsiraamat. Tallin: EELK Usuteaduse Instituut, 9–19.
- Suomen evankelis-luterilainen kirkko i.a.a. Kansainvälisyys. Viitattu 23.9.2010. <http://evl.fi/evlfi.nsf/Documents/C036A61CBCD05298C2256FEA003E96F9?openDocument&lang=FI>.

Suomen evankelis-luterilainen kirkko i.a.b. Mikkelin hiippakunta. Viitattu 19.9.2010.
<http://www.mikkelinhiippakunta.evl.fi/hiippakuntatiedot/>.

Suomen evankelis-luterilainen kirkko i.a.c. Tilastot. Viitattu 8.10.2010.
<http://sakasti.evl.fi/sakasti.nsf/sp?open&cid=Content3A1AB1>.

Veikkola, Juhani 2002. Diakonian perustehtävä, visiot ja tavoitteet. Teoksessa Helos-
vuori Riitta, Koskenvesa Esko, Niemelä Pauli & Veikkola Juhani (toim.)
Diakonian käsikirja. Helsinki: Kirjapaja, 107–28.

Veijola, Timo 2002. Diakonian juuret Raamatussa. Teoksessa Helosvuori Riitta, Kos-
kenvesa Esko, Niemelä Pauli & Veikkola Juhani (toim.) Diakonian käsi-
kirja. Helsinki: Kirjapaja, 13–34.

Vermasvuori, Juha 1987. Kasvattajan suhde uskontopedagogiikkaan. Teoksessa Tam-
minen Kalevi, Vermasvuori Juha, Niemi Hannele & Kontula Lassi (toim.)
Johdatus uskontokasvatukseen. Helsinki: Helsingin yliopisto,
9–38.

LIITTEET

Liite 1: Kyselylomake

Arvoisa seurakunnan diakonia-/nuorisotyöntekijä

Teemme sosionomi (amk) –diakoni opintoihimme kuuluvaa opinnäytetyötä, jonka aiheena on Mikkelin hiippakunnan alueen seurakuntien rippikoulutyössä tapahtuva diakoniakasvatus. Olemme lähettäneet kyselyn kaikkiin hiippakunnan seurakuntiin nuoriso- sekä diakoniatyön vastattavaksi. Toivomme, että voitte paneutumalla hetken kysymyksiin (noin 5 minuuttia), paitsi auttaa meitä omien opintojemme etenemisessä, myös edistää hiippakunnassamme tapahtuvan diakoniakasvatuksen kehittämistä.

Vastaa kysymyksiin oman työsi pohjalta. Käsittelemme saamamme vastaukset luottamuksellisesti.

Mahdolliset kysymykset voi osoittaa allekirjoittaneille.

Marjo Hänninen

marjo.hanninen@student.diak.fi

0400-654915

Anni Wahlroos

anni.wahlroos@student.diak.fi

050-4005057

Diakoniakasvatus Mikkelin hiippakunnan seurakuntien rippikoulu- työssä

Vastaa valitsemalla oikea vaihtoehto.

1. Sukupuoli

mies nainen

2. Mikä on syntymävuotesi?

Kirjoita numeroin

3. Ammattitutkinto

- Diakoni
- Diakonissa
- Sosionomi (amk) – diakoni
- Sairaanhoitaja (amk) - diakonissa
- Kirkon nuorisotyönohjaaja
- Sosionomi (amk) – kirkon nuorisotyönohjaaja
- Muu, mikä?

4. Kuinka kauan olet työskennellyt diakonia-/nuorisotyössä kirkon palveluksessa?

Kirjoita numeron

5. Työala

- Diakoniatyö
- Nuorisotyö
- Varhaisnuorisotyö
- Erityisnuorisotyö
- Muu mikä _____

6. Kuinka monta seuraavien alojen työntekijää on seurakunnassasi?

Diakoneja _____

Nuorisotyönohjaajia _____

Em. alojen yhdistelmä virkoja _____

Hengellisen työn työntekijöitä yhteensä _____

7. Jos et osallistu rippikoulun pitoon, kiitos vastauksistasi ja lähetä tämä.

kyllä

en

8. Kuinka monessa rippikoulussa opetat vuosittain?

Kirjoita numeroin

9. Kuinka paljon osallistut rippikoulun suunnitteluun?

En lainkaan 1 2 3 4 5 Kokonaisvaltaisesti

10. Osallistutko seurakuntasi rippikoulutyön toteuttamiseen

Tiimin jäsenenä yhdessä muiden työntekijöiden kanssa

Tuntiopettajana rippikoulussa

Muulla tavoin. Miten? _____

11. Mitä seuraavista menetelmistä olet käyttänyt rippikoulun diakoniakasvatuksessa?

	en koskaan	joskus	usein	aina
Diakoniarastit	1	2	3	4
Yv-keräykseen osallistuminen	1	2	3	4
Diakoniatyön oppituntivierailu	1	2	3	4
Palvelutehtävät	1	2	3	4
Diakoniatapahtumaan osallistuminen	1	2	3	4

12. Mitä muita menetelmiä olet käyttänyt?

13. Jos olet käyttänyt kirjallista materiaalia rippikoulun diakoniakasvatuksessa, niin mitä?

14. Minkä verran käsittelet rippikoulussa seuraavia diakonian osa-alueita?

	en	vähän ollenkaan	jonkin verran	melko verran	paljon paljon
Vanhukset	1	2	3	4	5
Kriisityö	1	2	3	4	5
Kansainvälinen diakonia	1	2	3	4	5
Vammaiset	1	2	3	4	5
Taloudelliset vaikeudet	1	2	3	4	5
Yhteisvastuukeräys	1	2	3	4	5
Sielunhoito	1	2	3	4	5
Ruokapankki	1	2	3	4	5
Päihteet	1	2	3	4	5
Mielenterveys	1	2	3	4	5

15. Rippikouluopetuksessa diakonia aihetta käsitellään mielestäni

riittämättömästi 1 2 3 4 5 riittävästi

16. Vastaa seuraaviin väittämiin valitsemalla sopivin vaihtoehto

	täysin eri mieltä	melko eri mieltä	ei eri, ei samaa mieltä	melko samaa mieltä	täysin samaa mieltä
Työntekijänä osaan hyödyntää rippikoulua diakoniakasvatuksen välineenä	1	2	3	4	5
Rippikouluopetus edistää ajatusta, että vastuu diakoniasta kuuluu kaikille	1	2	3	4	5
Rippikoulussa diakoniakasvatus on läsnä koko ajan	1	2	3	4	5
Rippikouluopetus tukee lähimmäisen rakastamista ja heikommista huolehtimista	1	2	3	4	5
Rippikoulu avaa nuorille mahdollisuuden toimia diakoniatyössä	1	2	3	4	5
Diakoniakasvatus kuuluu kaikille työntekijöille	1	2	3	4	5
Diakoniakasvatukselle rippikouluopetuksessa on riittävästi aikaa	1	2	3	4	5
Nuoret eivät sitoudu vapaaehtoismintaan ilman henkilökohtaista kontaktia työntekijään	1	2	3	4	5
Rippikoulua ei nähdä merkittävänä diakoniakasvatuksen mahdollisuutena	1	2	3	4	5

17. Mielestäni diakoniakasvatuksessa on tärkeää

	täysin eri mieltä	melko eri mieltä	en osaa sanoa	melko samaa mieltä	täysin samaa mieltä
Tiedon jakaminen	1	2	3	4	5
Vastuuseen saattaminen	1	2	3	4	5
Ohjattu toimiminen	1	2	3	4	5
Omaehtoinen toimiminen	1	2	3	4	5

18. Diakoniakasvatuksessa on keskeistä?

	täysin eri mieltä	melko eri mieltä	ei eri, ei samaa mieltä	melko samaa mieltä	täysin samaa mieltä
Opettaa diakonian perusteista	1	2	3	4	5
Opettaa käytännön diakoniatyöstä	1	2	3	4	5
Opettaa kristillisiä arvoja	1	2	3	4	5
Opettaa kristillistä ihmiskuvaa	1	2	3	4	5
Kertoo hädästä	1	2	3	4	5
Kertoo kristityn vastuusta suhteessa hätään	1	2	3	4	5
Kertoo diakonisesta elämäntavasta	1	2	3	4	5
Aktiiviseen toimintaan tukeminen ja rohkaisu	1	2	3	4	5
Kansainvälisyyteen liittyvät kysymykset	1	2	3	4	5
Erilaisuuteen liittyvät kysymykset	1	2	3	4	5

19. Millaista materiaalia toivoisit työvälineeksi diakoniakasvatukseen?

20. Minkälaista koulutusta tarvitsisit rippikoulun diakoniakasvatuksesta?

21. Mitä muuta haluaisit kertoa rippikoulun diakoniakasvatuksesta

KIITOS VASTAUKSISTASI!